

Gymnický agón

ΣΤΑΔΙΟΝ

STADE

STADIUM

běžecký agón

Dromos, στάδιοδρόμος, δρόμος, στάδιον (192)

Diaulos, διάυλος (384)

- dlouhé kroky s ptylizó, pedanos, paže, dlaně, předkl.

- rozběhy

Hippios (769) – pan+rýth.+nemej.+isthm.

Hoplítodromos, όπλείτης (384, 769, 2662) - štít+, Diův chr., bez rozběhů

Dolichos, δόλιχοδρόμος, δόλιχος (1356-4615)

Lampadédromia (lampás, 800, 1500, 2500; 10-48 čl.),

Prométheus, Pan u Marathónu

Překážkové běhy, schody

τριαστής

dromos, stadion

- 776-724 B.C.
- prestiž
- např. 15. Olympiada (720 B.C.) = jm. Orsippos

- Koroibos z Élidy (1.)

- Chionis ze Sparty (29.)

- Fanás z Pellény (67., 1t)

- Leonidás z Rhodu (154., 4t)

- Hermogenés z Xanthu (215., 2t)

- Ladas ze Sparty

- Feidippidés, Filippidés

ΣΤΑΔΙΟΝ

STADE

STADIUM

*„Ladas tak stadión proběhl, či spíše prolét,
že není pro rychlost úžasnou slov;
ještě zní v uších klepnutí závory, když Ladas už
po věnci natáh' dlaň v posledním odrazu.“*

George Murray, The Death Of Ladas

*„Mě sem dal Ergotelés, ten slavný syn Filanorův,
v Pýthu když porazil Řeky dvakráte na dlouhý běh;
dvakrát i v Olympii, i na Isthmu, v Nemeji dvakrát.
Hímerské zdatnosti pomník navěky zůstaň zde stát!“*

Nápisný verš na vítězného hímerského běžce z Olympie
kolem roku 470 př. Kr. (*Nejstarší řecká lyrika*, 1981, 362).

*„Slyš, mocná Aglaio, slyš i, zpěvná Eufrosyno, vy děti největšího
boha, slyš, Thalie, ty královno zpěvu,
pohled' na průvod! Kráčí lehce provázen štěstím. Thalie,
přicházím zazpívat. Slyš můj zpěv, nadšený lýdský zpěv
na počest hrdiny! Minyjská zem
dobyła vítězství, za něž vděčí jen tobě.
Échó, pospěš k Persefoně, v ten černý dům,
dones jim velikou zvěst! A až spatříš otce, tam, v království snů
a smrti, sděl mu, prosím tě, sděl, že jeho mladý syn
si ověnil své kadeře
peruťmi vzácné výhry v údolí slavné Olympie.“*

Část zpěvu *Mladému Ásópichovi orchomenskému*, vítězi v běhu (Pindaros, 2002, 163).

*„Běžcem Erasistratem, ač všechno se kolkolem chvělo,
nemohla, veliká zem, jediným, pořádně hnout.“*

Lúkillios (*Obrázky z řeckého života*, 1983, 341).

*„Závodil v dlouhém běhu kdys Charmos s jinými pěti;
do cíle dorazil sedmý – div je to, pravdivý však.
Tážeš se: ‚Ze šesti sedmý?‘ Tu v plášti ho předběhl jeho
přítel a takto naň volal: ‚Charme, jen odvážně vpřed!‘
Byl tedy v pořadí sedmý. A kdyby byl, Zóile, Charmos
ještě měl dalších pět druhů, dvanáctý doběhl by.“*

Níkarchos (*Obrázky z řeckého života*, 1983, 341).

*„Chci s pomocí Charitek hlubokopásých
hlásat světu vítěze pythického,
chci Telesikrata s kovových štítem
opěvovat, šťastného muže,
jezdecké Kyreny zdobu!“*

Pindaros, z písně *Telesikratovi Kyrenskému*, vítězi v běhu ve
zbroji z Pythu (*Řecká lyrika*, 1954, 207).

husplex/hysplex

- Olympie – 200 let jen *gramme*
- Korinth 6. století BC

pozdější *husplex*

- 5. století B.C. kamenné desky se žlábký
- hodně variant
- žlábký 10 cm (Olympia), 20 cm (Delfy)
- na obou koncích stadionu
 - Proč?

tradiční *husplex*

jamky pravděpodobně
obsahovaly dřevěný
sloupek

Delfy

kontrast Korinth bez jamek x Olympia

Husplex na Isthmu

- Broneer 1950s
- čelem k chrámu Poseidona
- trojúhelník, žlábký
- jedinečný
- stal se zastaralým

87) *Balbis* in stadium at Olympia with toes in grooves.

Isthmos

Isthmos (tojúhelník)

Isthmos (jáma)

Isthmos (brána)

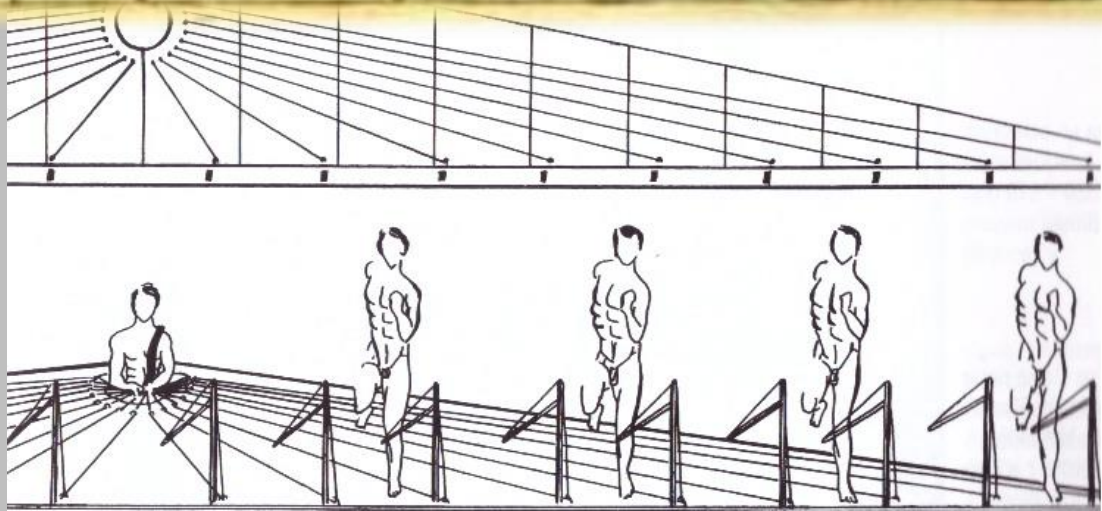
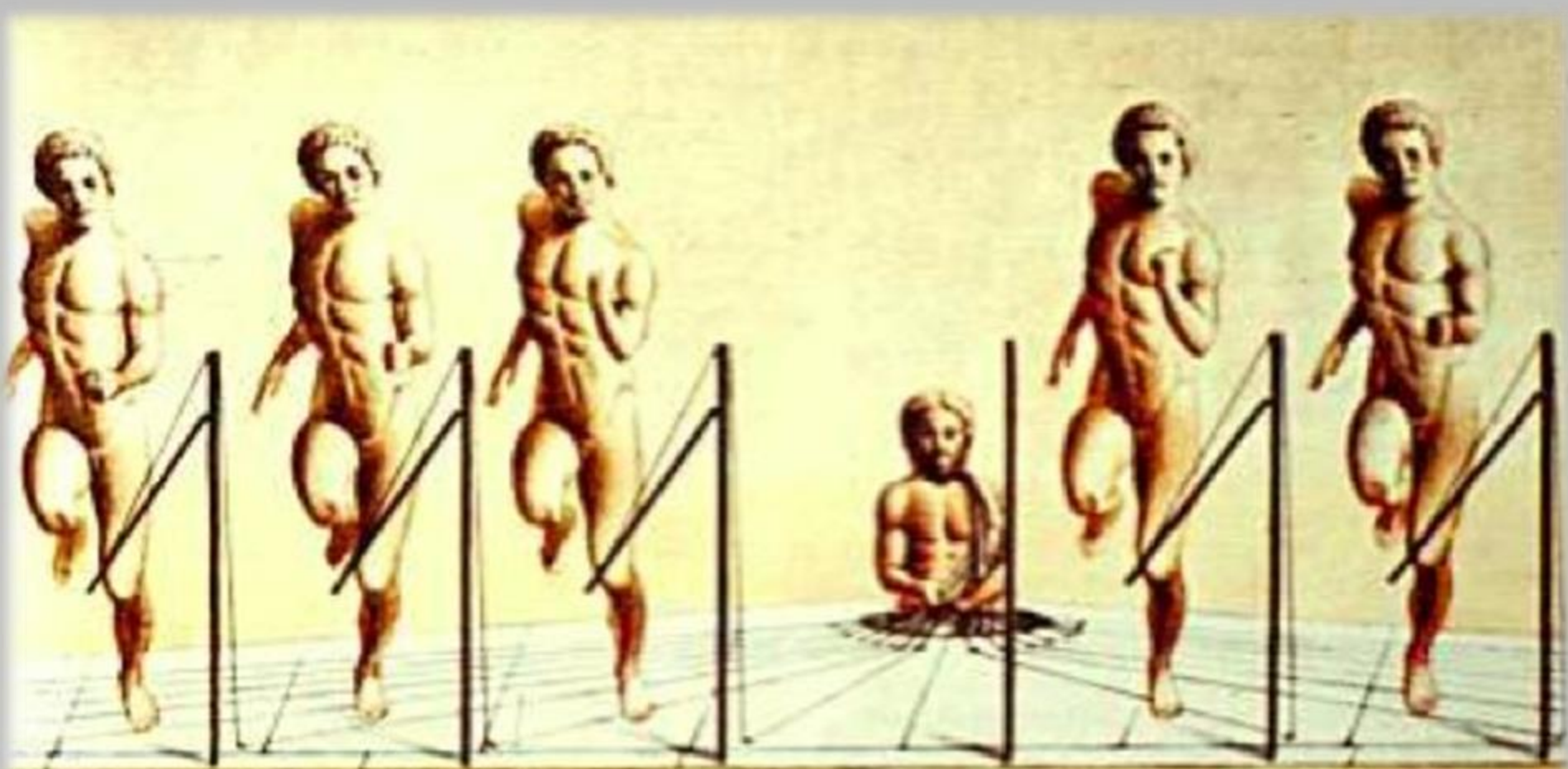

Start (3 slova)

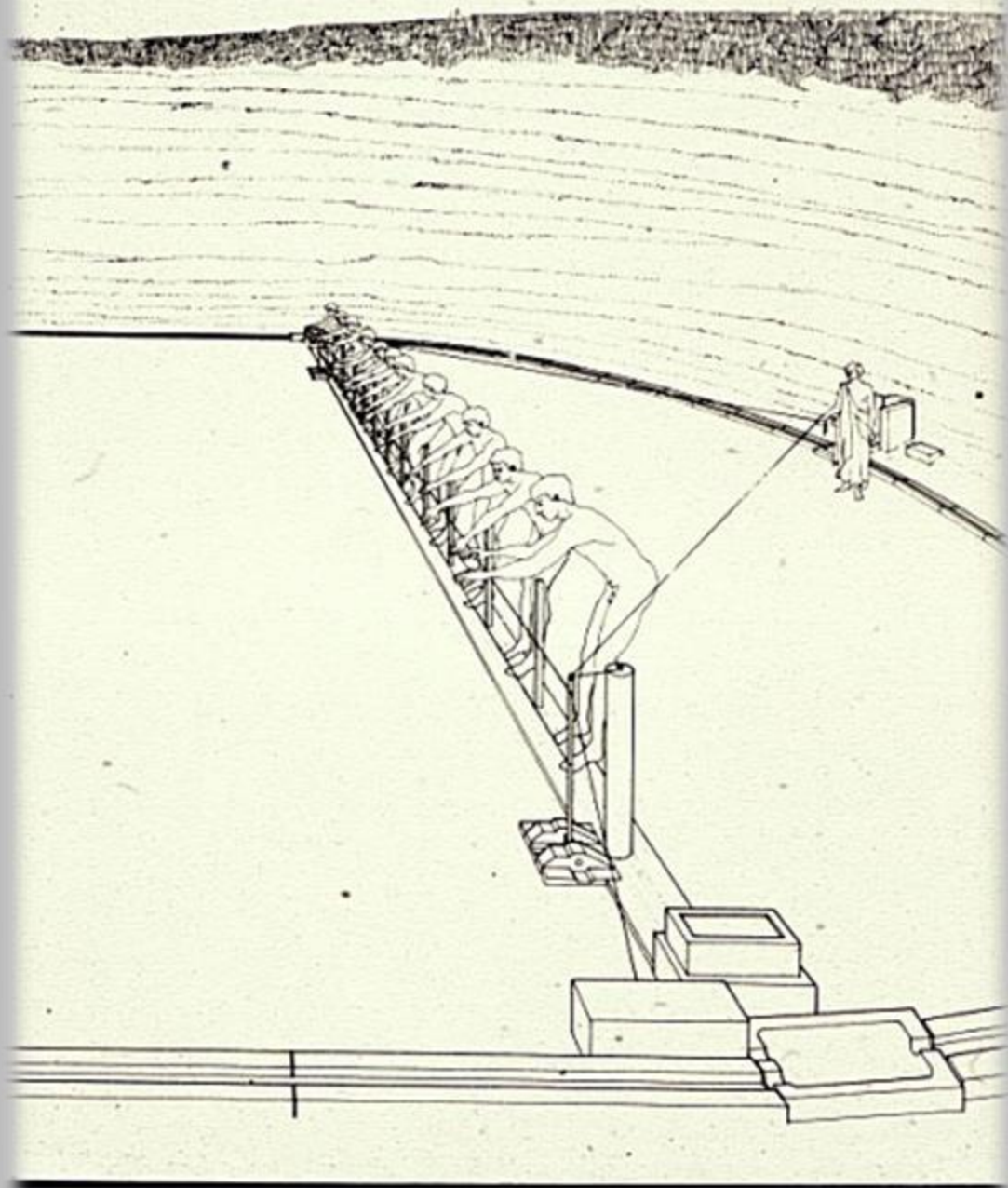
100) Panathenaic amphora showing *hysplex* barrier-cords.

101) Detail of *hysplex* at corner of amphora scene.

Nemea (Miller)

102) Theoretic reconstruction of Nemea *hysplex*.

104) Nemea *hysplex* in operation, barrier cords falling.

rekonstrukce husplex v Nemeji

103) Detail of actual reconstruction of Nemea *hysplex* showing twisted ropes that produce torsion energy to drive the machine.

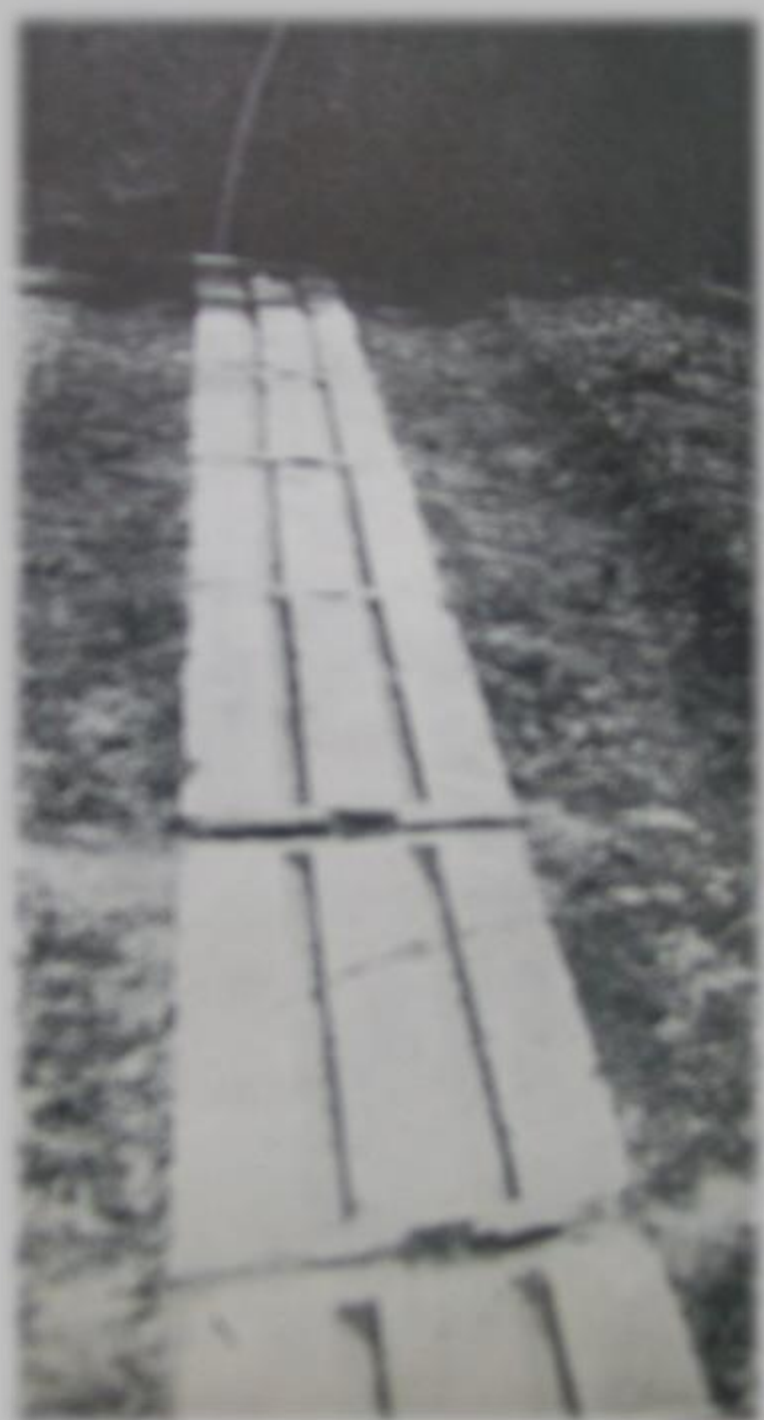
329) Nemea, track with lanes marked

Provaz jako bariéra

[Ancient Basis for the Modern Nemean Games](#)

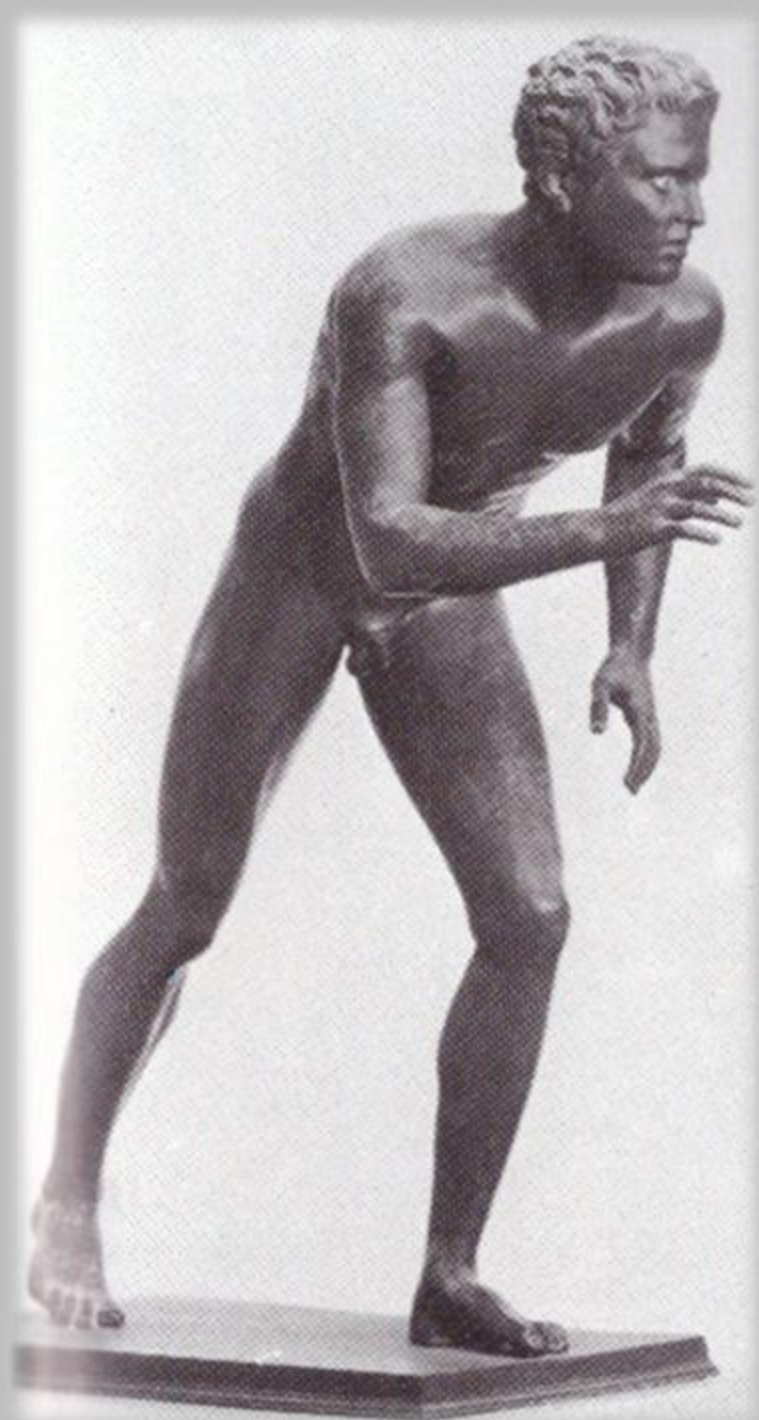
94) Chancellor Berdahl and other competitors taking starting position at the *balbis* of the Nemea stadium in June, 2000.

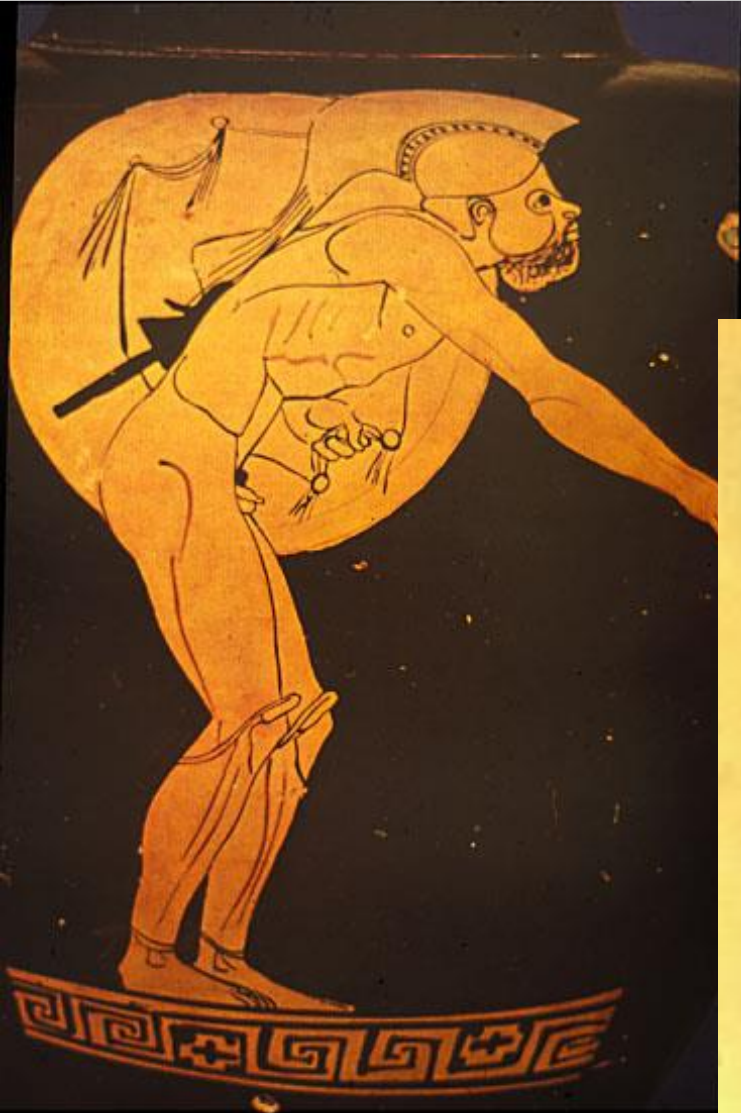
startovní pozice

- Prsty ve žlábcích
- Ruce přes bariéru

Start?

90) Red-figure amphora showing starting position of the *hoplitodromos*, ca. 460 B.C.

Bronze figurine of runner, probably at start of race, 480-470.

Bronze statuette of runner in race in armour, c. 490.

89) Red-figure krater from Athens showing starting position of the footraces, 400-375 B.C.

?

Small bronze statue, runner awaiting the start, 5th century B.C.

Pád nebo startovní pozice?

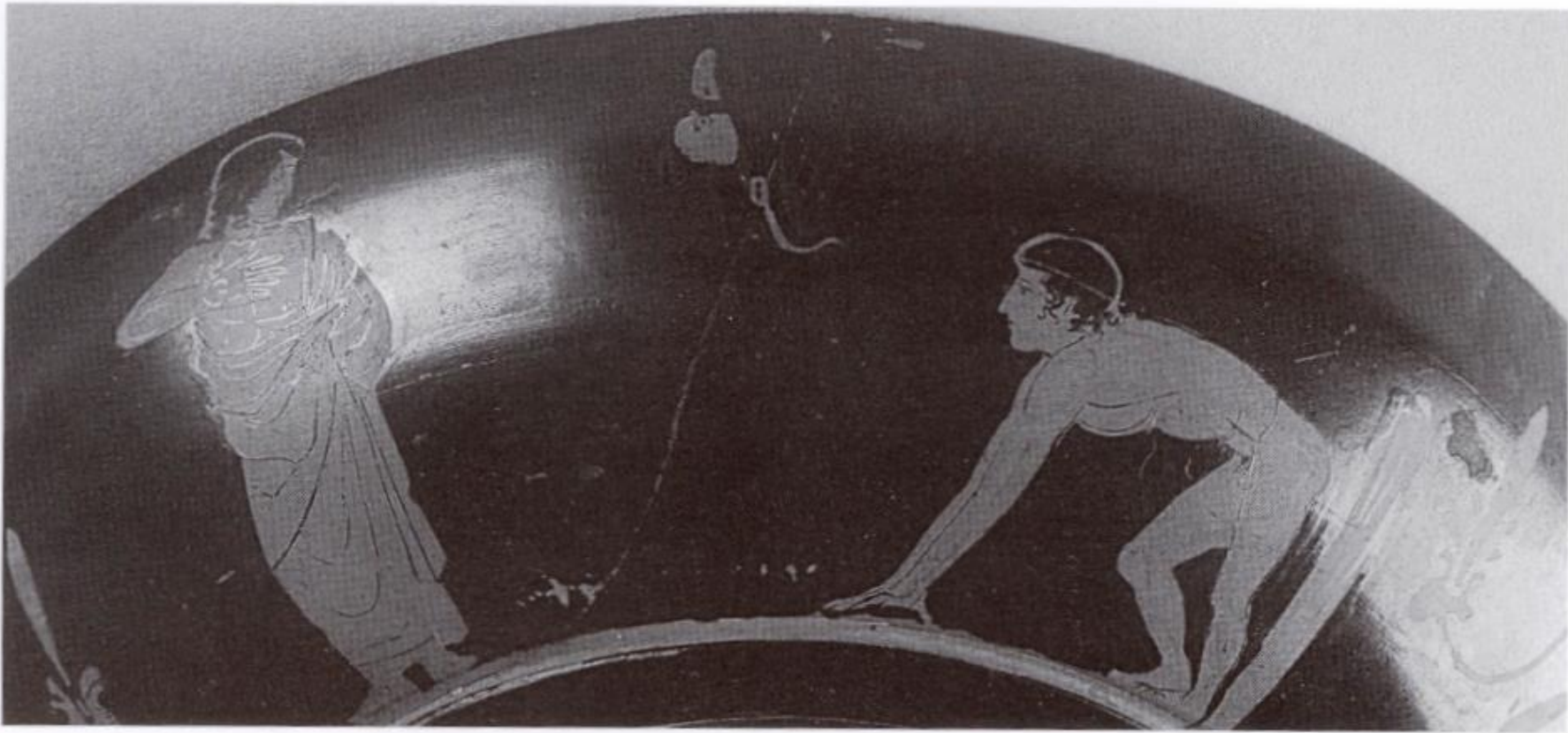
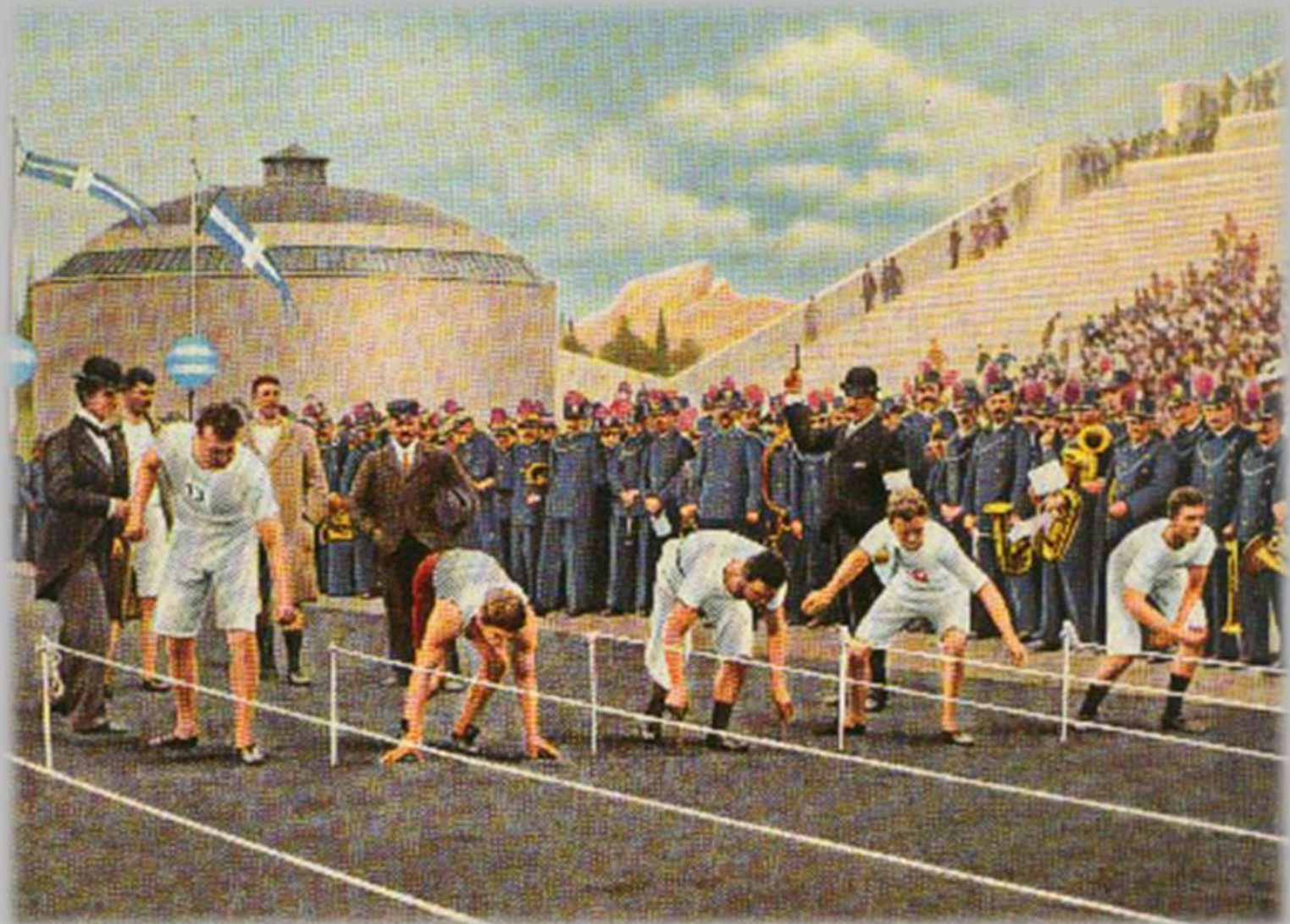

Fig. 41 Runner in a four-point starting position at the kampter being regarded by another young man. Red-figure stemless cup, side A, 430–420 B.C. Leiden, Rijksmuseum voor Oudheden, inv. no. GNV 71.

Fig. 42 Hoplitodromos runner in a three-point stance at the start of the race. Note the column behind him; like the one in figure 40, this may be part of the starting mechanism. Red-figure skyphos, 440–420 B.C. Hearst private collection, California (photo: A. Raubitschek).

Start 1896

Otáčení (dolichos 1, diaulos 2)

84) Base for single *kampter* embedded in track at Nemea.

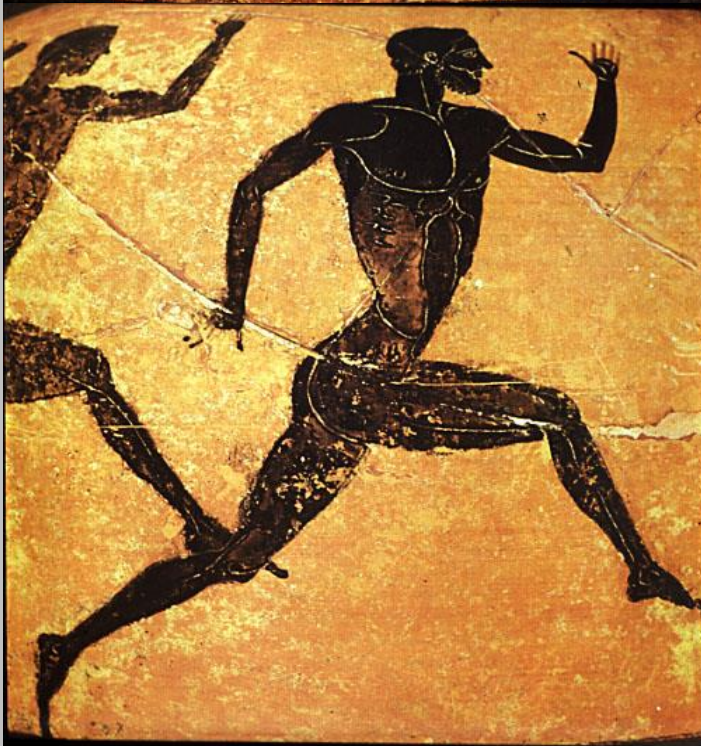
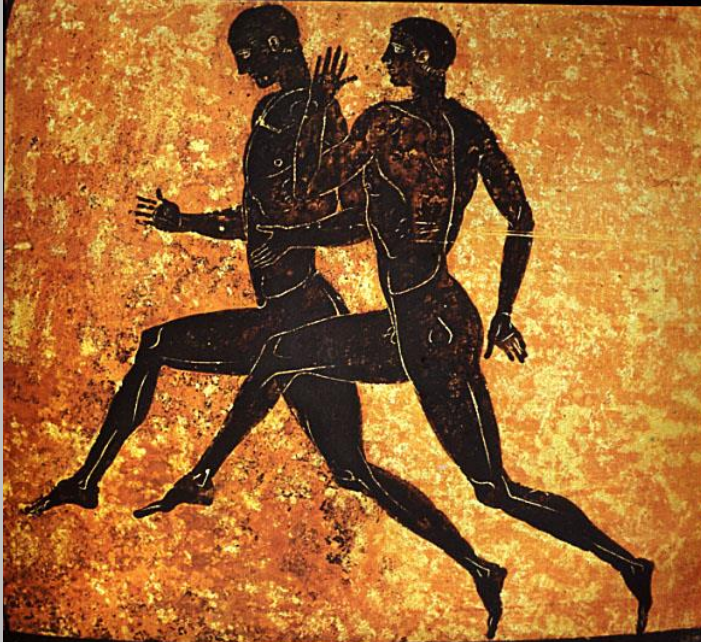

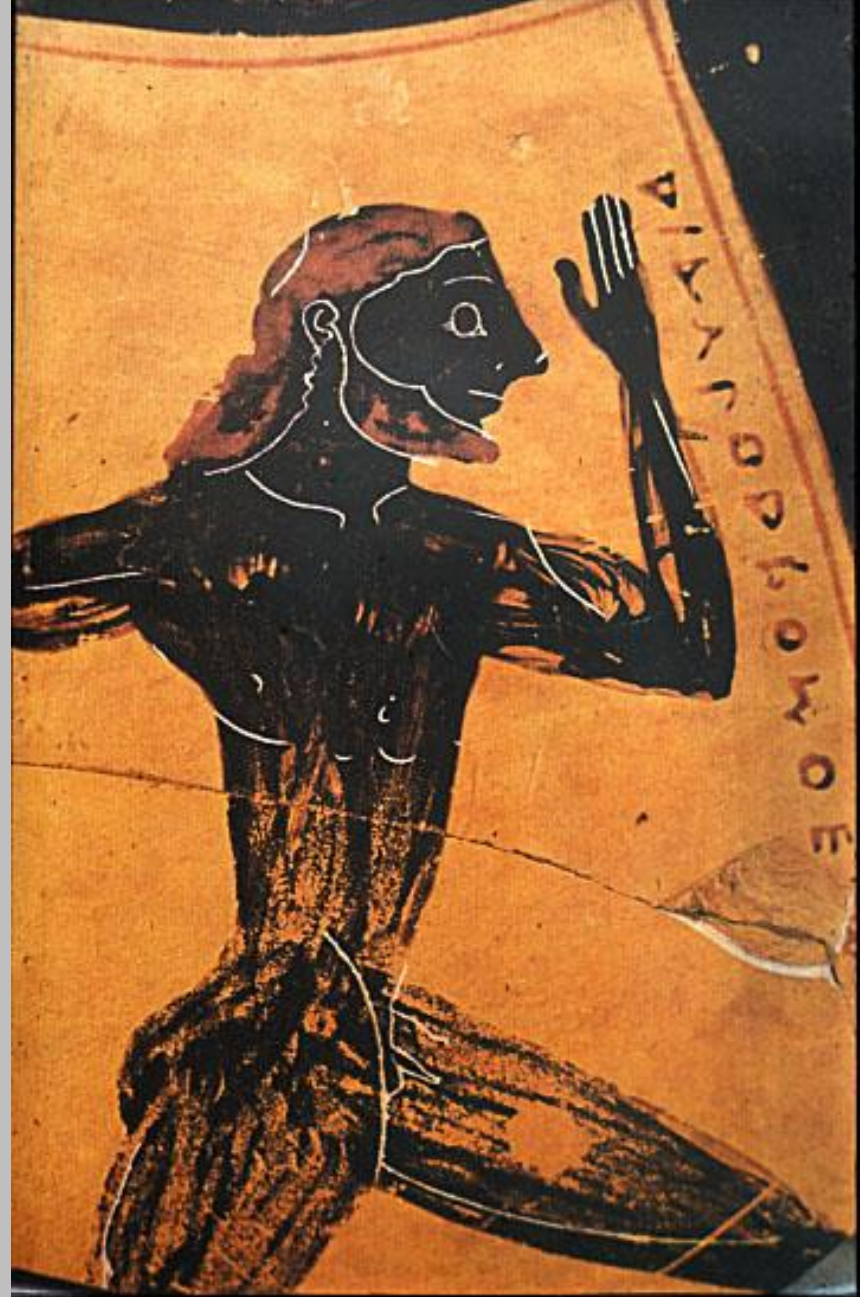
82) *Dioulos* in modern Nemean Games showing individual *kampteres* and double lanes for each competitor.

71) Panathenaic amphora of stadion race (or diaulos?), ca. 440 B.C.

75) Fragment of Panathenaic amphora with caption "diaulodromo eimi" -- I am from the diaulos race, ca. 550 B.C

Black-figure vase of race in armour, Anon., late 6th-early 5th century.

Marathon

- **Herodotus:** Athéňan **Philippides (Pheidippides)** z Athén do Sparty (145 mil)
- **Plutarchos:** **Hersippos** z Erchi (**Eukles**) “Nike” a umírá
- **Lucianus:** **Philippides** z Marathonu do Athén, smrt (26 mil a 385 yardů)
- **Plinius:** **Philippides** z Athén do Sparty ve 2 dnech

110) Aerial view of the plain of Marathon.

G R E E C E

Steeper
alternate route

Marathon

Mount
Pentell

Athens

Phaleron

Runner's
generally
accepted
route

Cape
Sounion

Persian fleet

10 miles

© 2004 Sky & Telescope

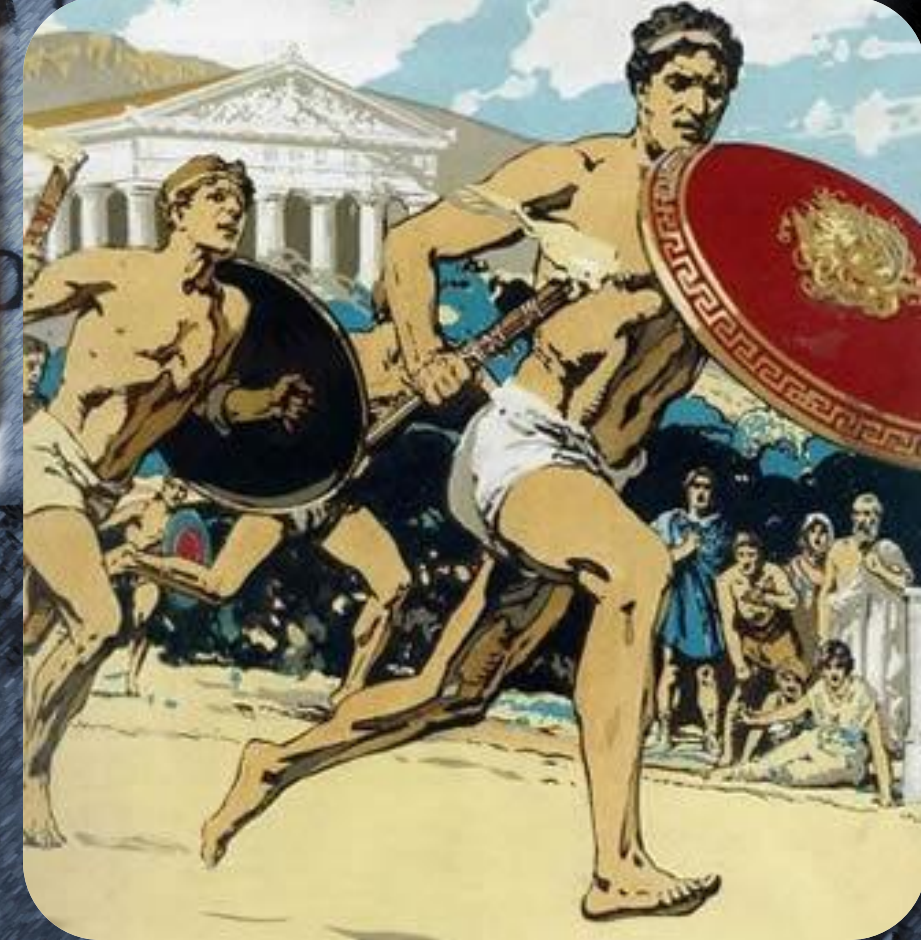
- Philippides z Marathonu do Athén
- *hemerodromoi*
- Moderní Spartathlon (246 km, 20,25 hodin)

Cartoon

"I forgot the message!"

Detail of choe showing transference of torch in relay-race, late 5th century.

Detail of red-fig. krater showing Nike, member of victorious relay-team and priest at altar, c. 410.

Herbert Goldsmith

“Would you mind being a bit more careful?”

Rio Torch Relay

πένταθλον
rente + áthlon

láson

olympioníkés

δρόμος

- Aigína 196,8 metrů,
- Olympie 192,27 metrů,
- Athény 184,9 metrů,
- Isthmos 181,2 metrů,
- Delfy 177,6 metrů,
- Milétos 177,4 metrů,

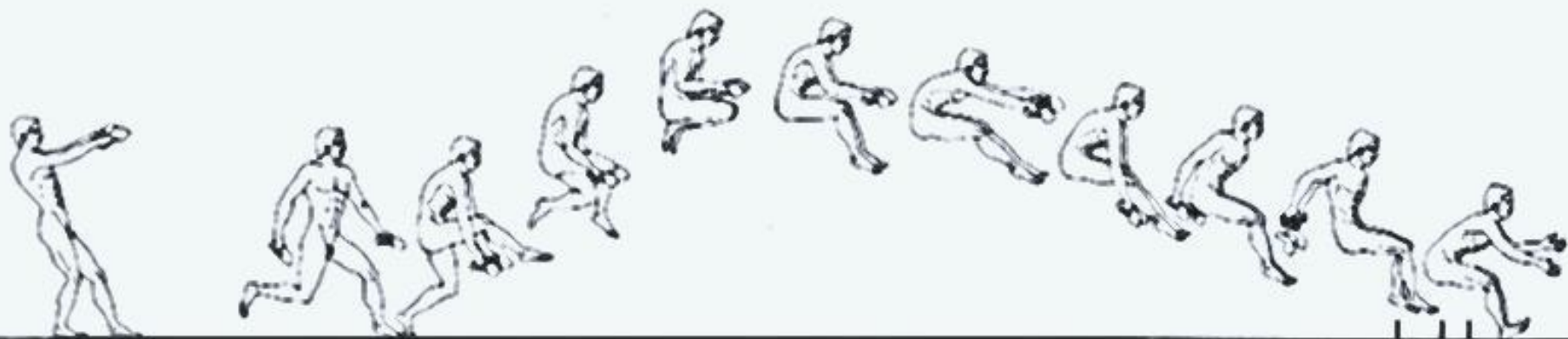
ION
DE
DI

halma

- *haltéres, batér, skamma, kánon, aulétés*
„Chionis ze Sparty zvítězil v běhu na jeden stadión,
dovedl také skočit do dálky dvaapadesát stop.“ (16,66 m)
- skok s rozběhem v skok z místa v trojskok v
součet délek jednotlivých skoků?

hudba

závaží (haltérés)

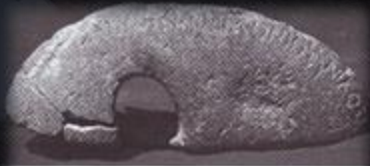
- různé tvary a velikosti
- hmotnost 1-4 kg
- kámen
- pomáhala závaží
 - Aristoteles ano
 - Newtonův třetí zákon ne
- Fayllos 17 metrů

pozdější římská *haltérés*

TALIDAN

rozběh?

Tondo of red-fig. kylix showing jumper with haltares in run-up c. 500.

odraz

Tondo of black-fig., kylix showing jumper with halteres at moment of take-off, c. 490.

let

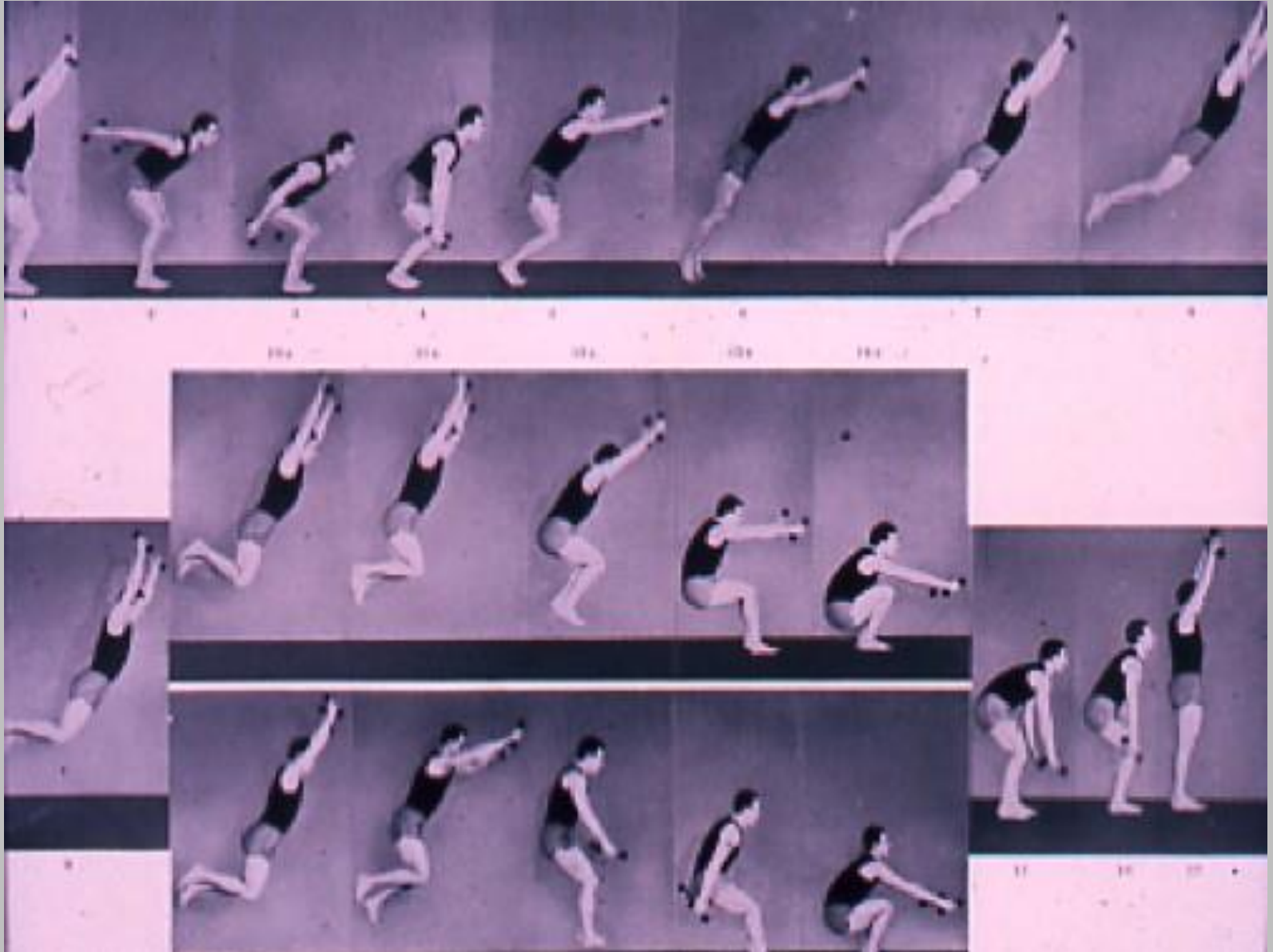

dopad

Detail of amphora showing jumper landing (marks of other jumps visible at bottom), mid-sixth century.

rekonstrukce

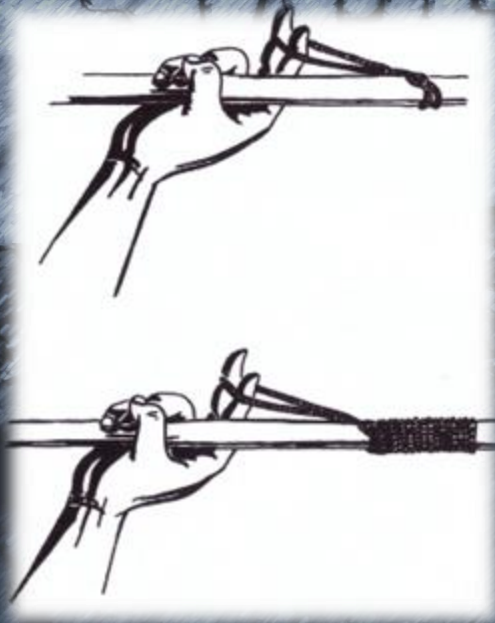
akon, apótomeus, doros

topol/ jasan

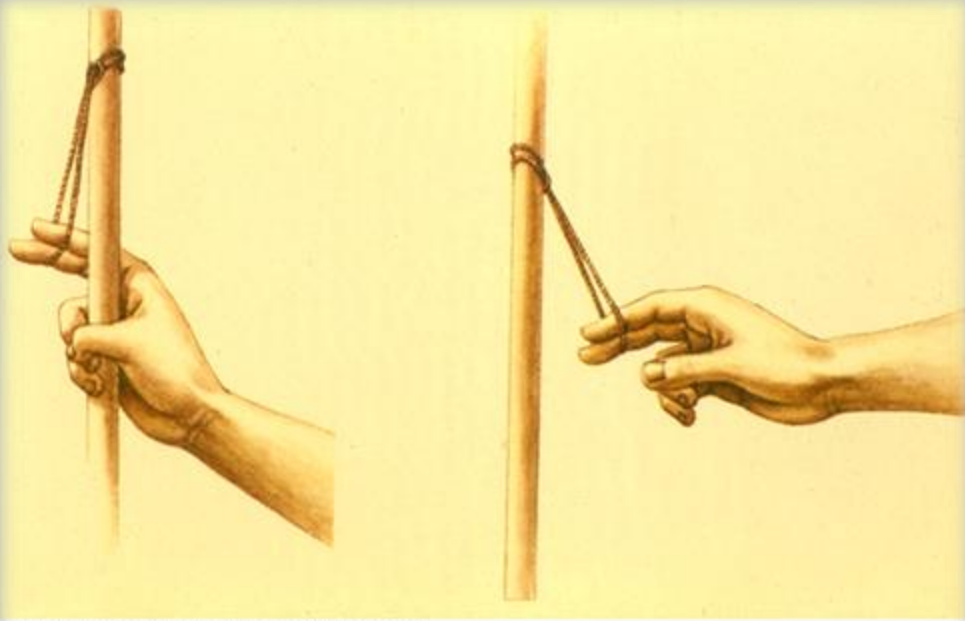
120-150 cm

4-5 druhů

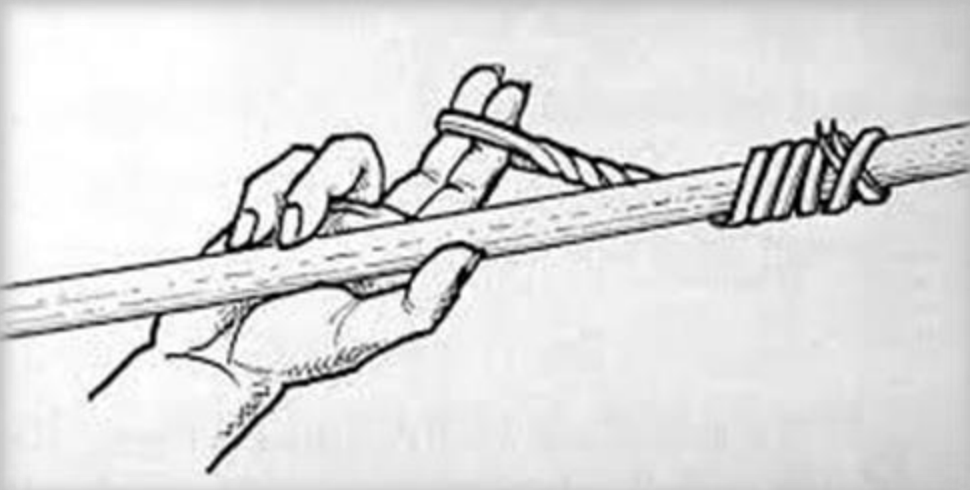
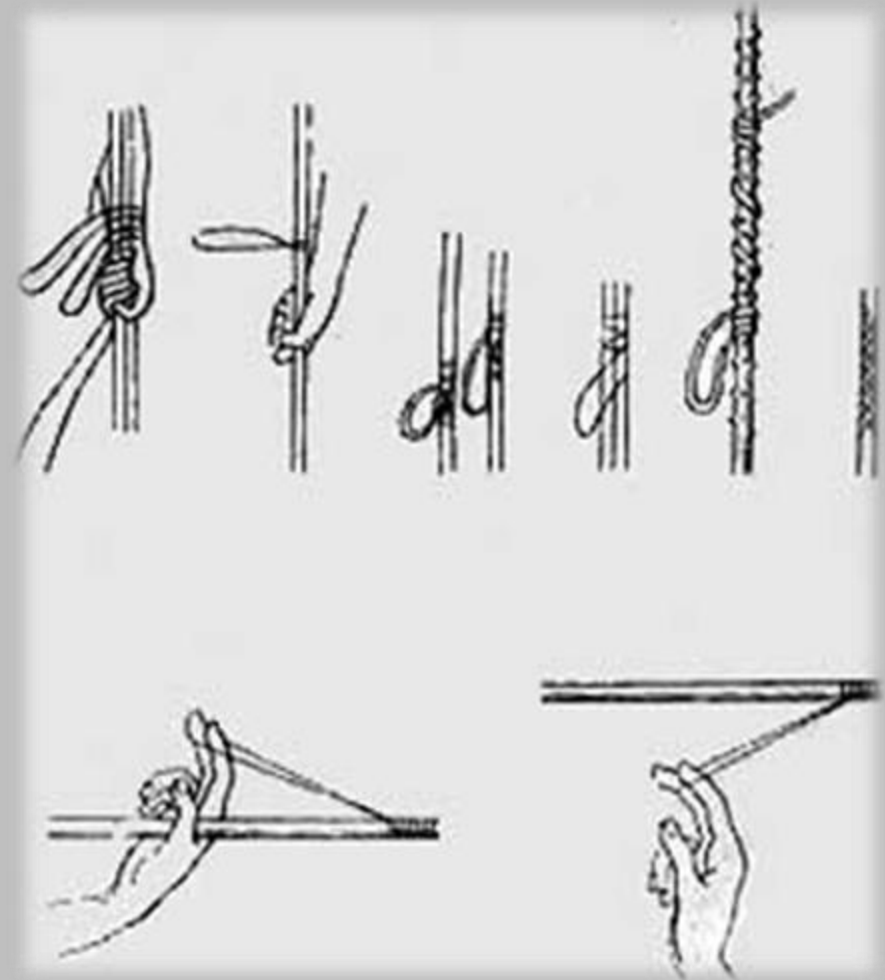
balbis

ankyle

Artist's impression of use of armentum.

balbis?

Tondo of red-fig. kylix showing javelin-thrower before launching implement, c. 420.

rozběh

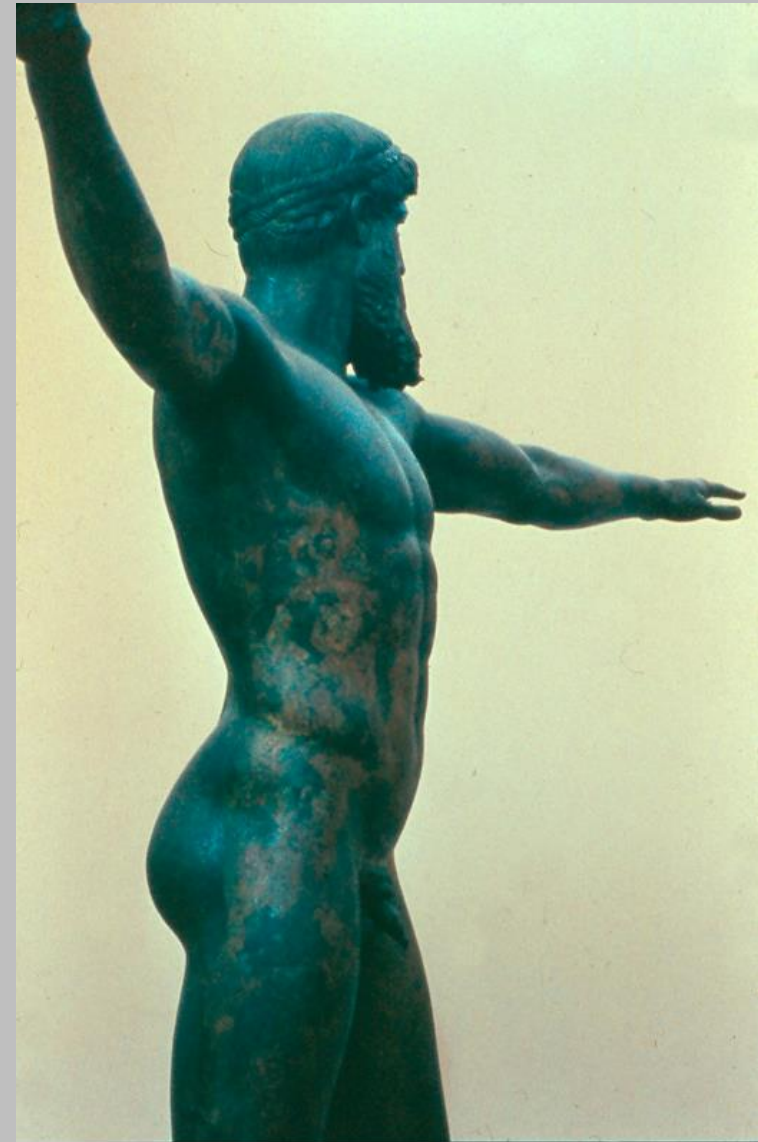

Detail of red-fig. amphora showing javelin- and discus-throwers, c. 500.

Zeus/ Poseidon, blesk

Poseidon, c. 460 B.C.

Three-quarter frontal view of bronze statue of Zeus, Olympia, c. 460.

ΣΤΑΔΙΟΥ

moderní hod

hod diskem

- *diskos, balbis*
- kámen, železo
- pokladnice Sikyónských
- otočka?
- z hodu kamenem --- Platón

- **Fayllos jen 28,7 m**

- = 1896

- moderní hod přes 70 m

- **proč tak málo?**

- těžší disk?

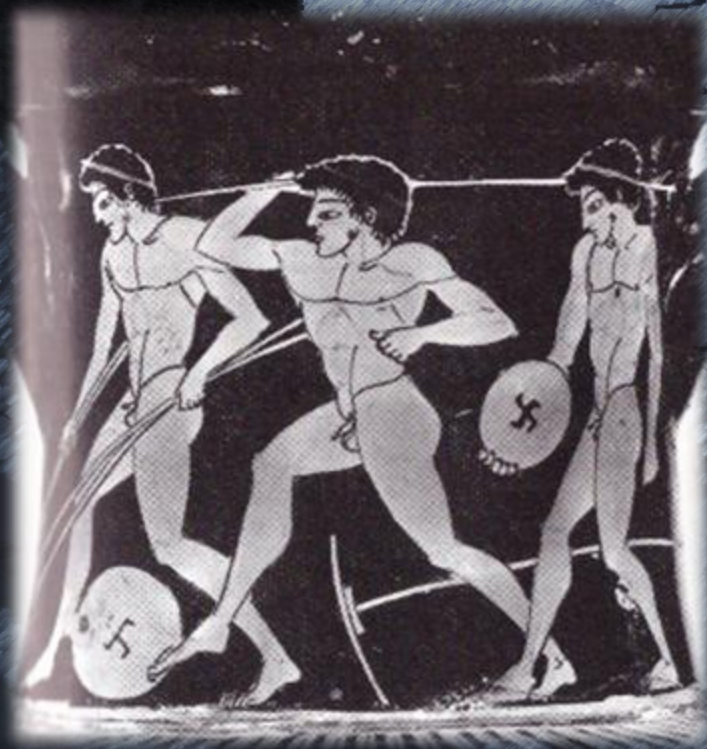
- dobrý skokan, ale špatný diskař?

- slabá aerodynamika?

- Skromné vyjádření?

- jiné?

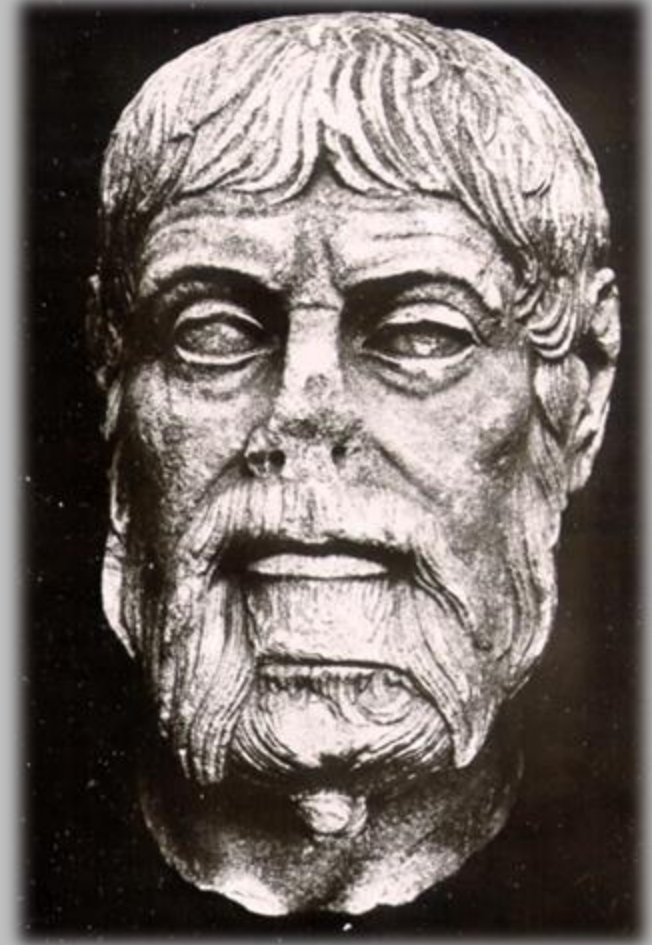
Xenofón z Korintu?

- 464-460 př. Kr.
 - 79.-80. OH
- Xenofón:
 - 79. OH
 - *dromos + pentathlon*
 - *epiníkie*

ΣΤΑΔΙΟ
STADE
STADIU

2004 Athény, medaile, Pindaros

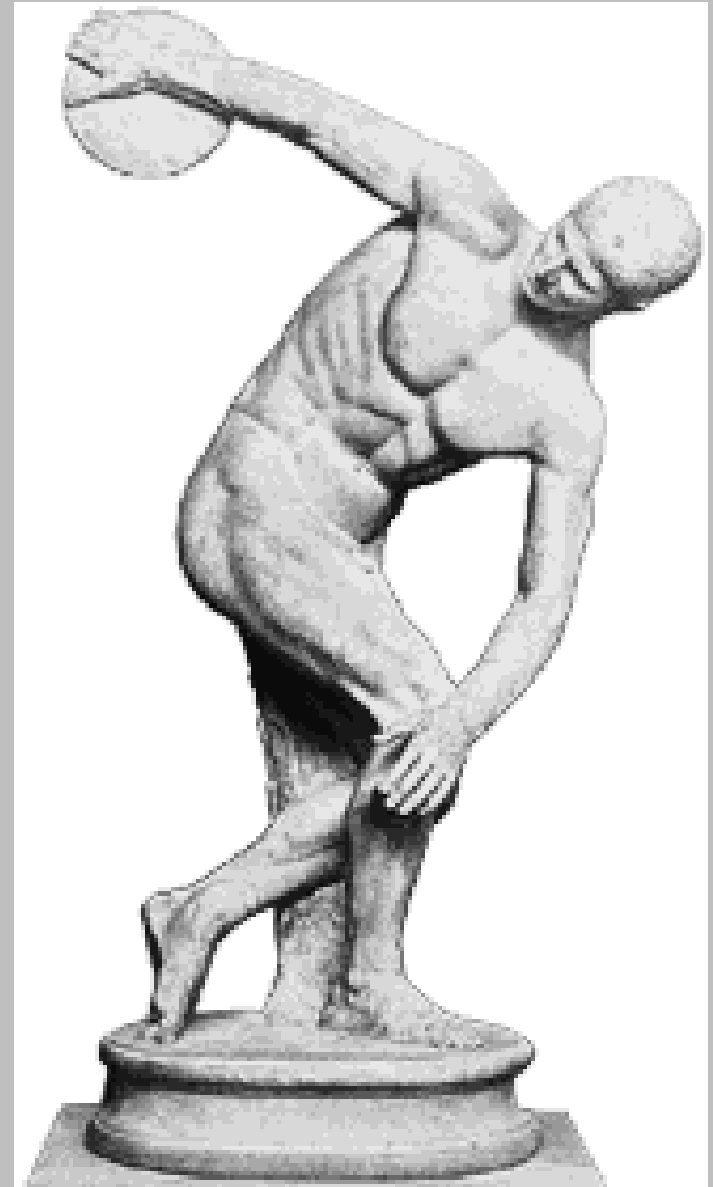

(Pindar *Olympian* 8.1-2)

Kopie Diskobola, hlava v jiné pozici

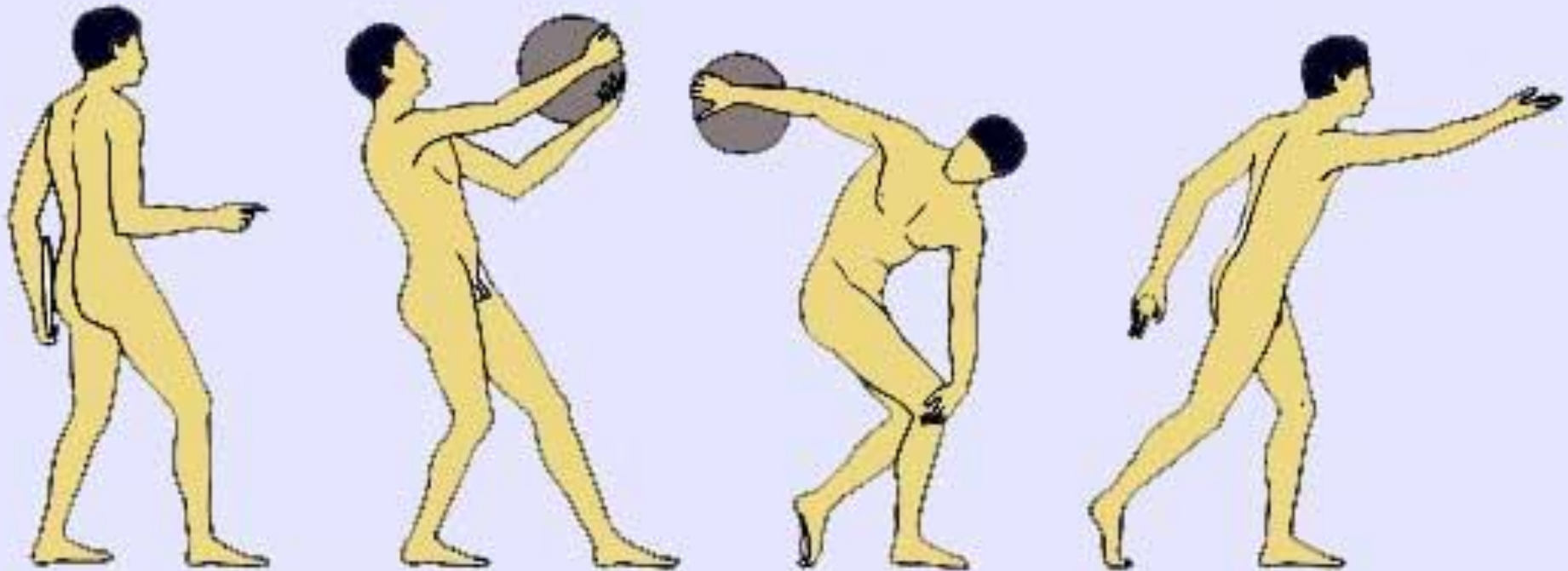

Roman copy of Myron's Discobolus (head in position different from that of GS 227).

Moderní rekonstrukce hodu diskem dle Diskobola

pravděpodobně otáčení disku, ne atleta

úchop disku

pozice nohou před pohybem ruky vpřed a hodem

They Show a Large Discus

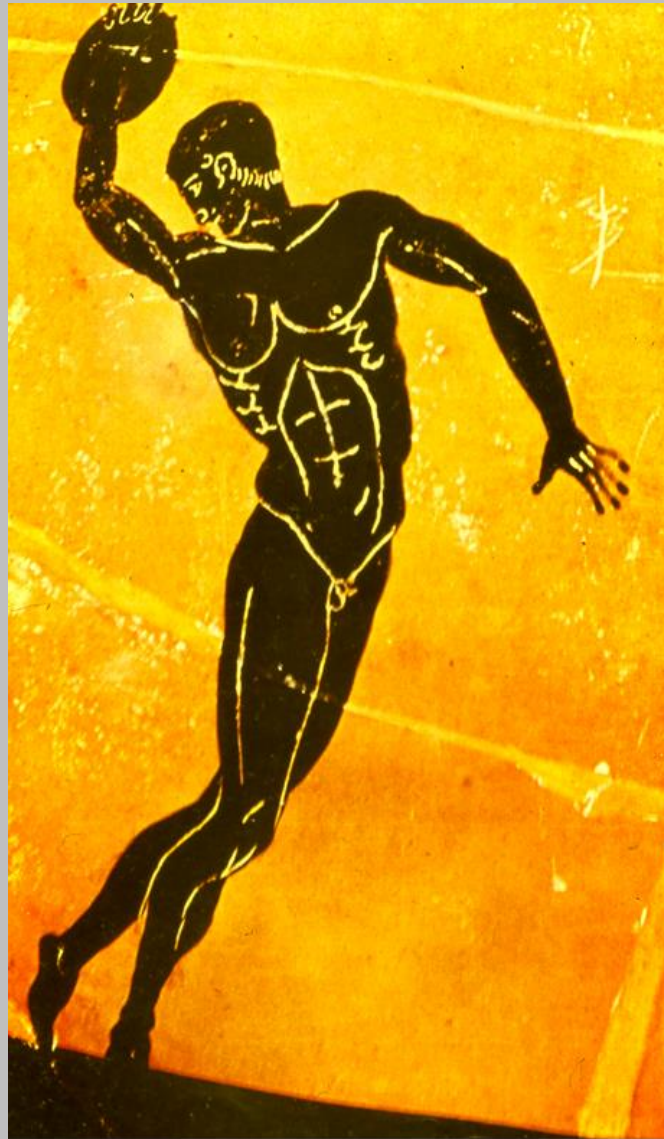
Detail of red-fig. amphora showing athlete with discus on which is painted owl, early fifth century.

hudba?

Detail of red-fig. krater showing javelin- and discus-throwers and diaulos-player, c. 480.

jiná technika hodu?

Detail of Panathenaic amphora showing discus-thrower in unrealistic pose, c. 450.

moderní hod diskem

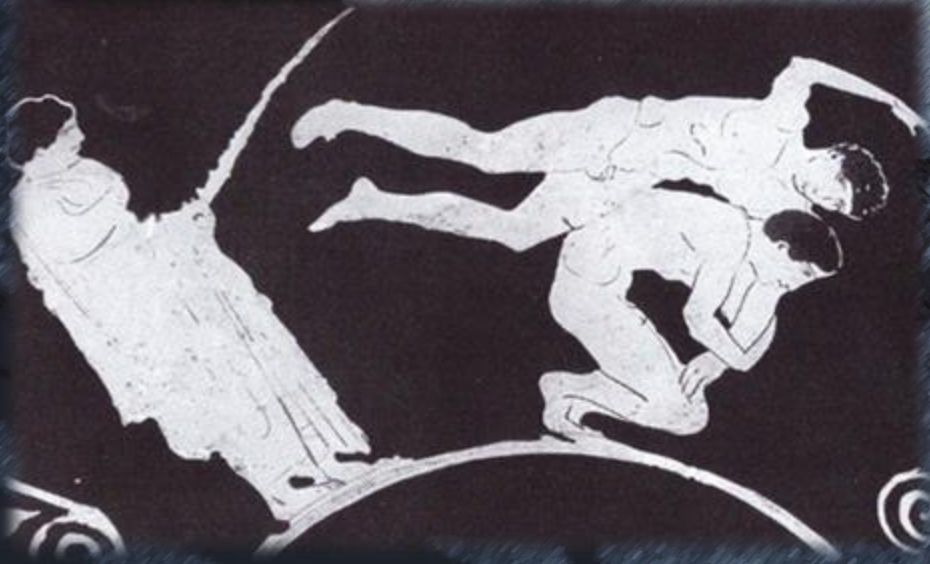
πάλη, ραλέ

- viz dále

ΣΤΑΔΙΟ

STADE

STADIUM

pořadí disciplín?

- různé teorie
- *palé* (*dromos*, *halma*, *akon* a hod diskem?)
 - *dromos* + *halma* v hod diskem + *palé* v *akon*
- vítěz 2-3(+) vítězství; při shodě *palé*
- těžko 2 disciplíny stejného typu za sebou (velké zvýhodnění pro daný typ *athlétai* + slabší výkon ve skoku, kdyby následoval hned po běhu ...)
- *dromos*
 - *areté* a spravedlnost při *agónu*
 - název OH
 - významný vojensko-politicky po hoplítské reformě (x *Áthla epi Patrokló; aristeia*)

pořadí disciplín?

1. *dromos*, 2. hod diskem, 3. *akon*, 4. *halma*, 5. *palé*

Zápas je na posledním místě doložen, běh předpokládáme jako první vzhledem k jeho významnosti, hod oštěpem se vymykal lehkooatletické a rychlostní dvojici běh-skok, ale i silové dvojici hod diskem-zápas .

Je také lepší volit dle svého určení disciplíny střídavě, ne za sebou ty, které zatěžují stejné tělesné partie, což staří Řekové jistě věděli.

-Lampis ze Sparty

-Filombrotos ze Sparty (3x)

-Eutelidás ze Sparty (dorostenec)

-Ikkos z Tarentu

-Xenofóntos z Korintu

***„Kdo má rychlé anebo vytrvalé nohy, je běžcem;
kdo má sílu, jíž stiskne soupeře, je zápasníkem,
a kdo umí soka zasáhnout silným úderem, je
rohovníkem; kdo dokáže toto obojí, je
pankratistou. Kdo je však ve všem mistr, je
pětibojařem.“***

(Aristotelés ze Stageiry)

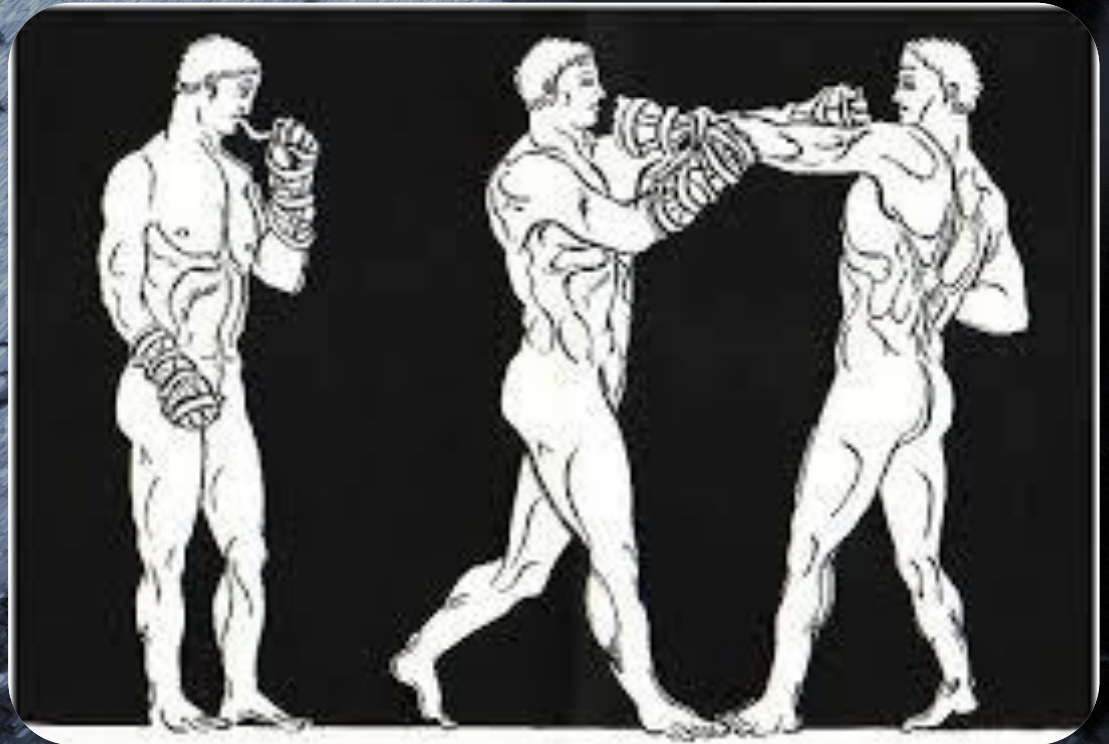
- *Jeden pětibojař, kterému jeho spoluobčané stále vytýkali, že je zbabělý, odešel do ciziny, a když se po nějaké době vrátil, vychloubal se a tvrdil, že se vyznamenal v mnoha městech, na Rhodu, že se mu podařil dokonce takový skok, na jaký se nezmohl žádný olympijský vítěz. Dosvědčit to prý může každý, kdo u toho tenkrát byl, jestli sem náhodou přijede. Kdosi z posluchačů ho přerušil a vyzval ho: „Milý příteli, jestli je to pravda, nepotřebuješ žádné svědky; tady je Rhodos, tady skákej!“*

- tato bajka ukazuje, že lze-li něco dokázat skutkem, je o tom každá řeč zbytečná.

- Ezop

Těžkoatletický agón

- hod diskem
- vrh kamenem
- vzpírání
- zápas
- box
- *pankration*

ANTICKÝ BOX

ne

- Provazy
- Bodový systém
- Kola
- Váhové kategorie
- Pravidla 688 BC

πυγμή, πύξ, πυγμαχία

- Apollón, Héraklés, Polydeukés, Théseus
- 688 πρ. Kr. (**23. ΟΗ**)
- Ιόνονέ x Sparta

X

„Πυγμή δὲ Λακωνικὸν εὖρημα.“

(Philostr., *Περι γυμναστικης* 9.1)

- **Onomastos ze Smyrny**
- **údery**
- **κλῖμαξ**

somatotyp boxerů

- velké ruce
- dobře stavěné předloktí
- nadloktí, které nepostrádalo ráznost
- silná ramena
- vysoký krk
- silná zápěstí dávající tvrdší ránu
- dobře stavěné boky
- silná, ale neobjemná lýtka (kopy pomalé a snadno jim byl kop vrácen)
- stehna dobře vzdálena a od sebe oddělena
- hubené břicho (*ἀθληταί*: lehčí, lepší dýchání)

Panathénajská amfora od Nikomacha zachycující *ἀγών* v *πυγμή* s těžkými pěstními řemeny (*himantes*) a zobrazující ideální proporce antických boxerů; napravo je bílá Níké držící palmovou větev pro vítěze střetu (Miller, 2004).

• Kreugás x Dámoxénos

sny o boxu

Artemidóros z Efesu (2. st.), Snář (1.61):

*„Boxovat znamená pro každého škodu. Neboť vedle pohanění to naznačuje i škody. Obličej se totiž přitom stává neforemným a **vylévá se krev**, která se tu **chápe jako peníze**. Prospěch znamená ten sen jen pro ty, kdo si své jmění zaopatřují z krve; myslím tím lékaře, obětníky a kuchaře.“*

trénink – metody

σκιᾶμαχεῖν

- **Glaukos z Karystu**
- **Platón**
 - panák
 - spolucvičenec
 - σκιᾶ

„The shadow-boxer must use not only his hands but also his legs, sometimes as if he were jumping, at other times as if he were kicking“

(Oribasius, 6.29.3 in Harris, 1972, 24).

trénink se vzduchem

- Filostratos

„πύκται δὲ ἀκροχειπιζέσθων ἔλαφποι καὶ ἀερίζοντες“

(Philostr., *Περι γυμναστικης* 50.6-7).

**„Talis prima Dares caput altum in proelia tollit,
ostenditque umeros latos, alternaque iactat
brachia protendens, et verberat ictibus auras.“**

(P. Vergilius Maro, *Aeneid* 5.375-377).

**„Takový byl ten Darés, jenž první pozdvihl hlavu,
ukázal široká plece a rukama střídavě mával,
dopředu údery mířil a do vzduchu rozdával rány“**

(překlad Otmar Vaňorný).

ΚΩΡΥΚΟΣ

„κώρυκος δὲ ἀνήφθω μὲν καὶ πύκταις, πολὺ δὲ μᾶλλον τοῖς ἐπὶ τὸ παγκράτιον φοιτῶσιν“

(Philostr., *Περὶ γυμναστικῆς* 57.1-2).

- mouka

- proso, písk

- fíková semena, kukuřice, voda

Νάcvík:

- obě ruce

- pomalu – energičtěji

- útok: zhoupnutí κώρυκος od ἀθλητής a zpět ústup

- pád na tělo

- výpad rukama

- uhnutí

- chycení κώρυκος

- otočení dokola

další metody

- *opalování*

- 2 druhy
- flegmatici x cholericí

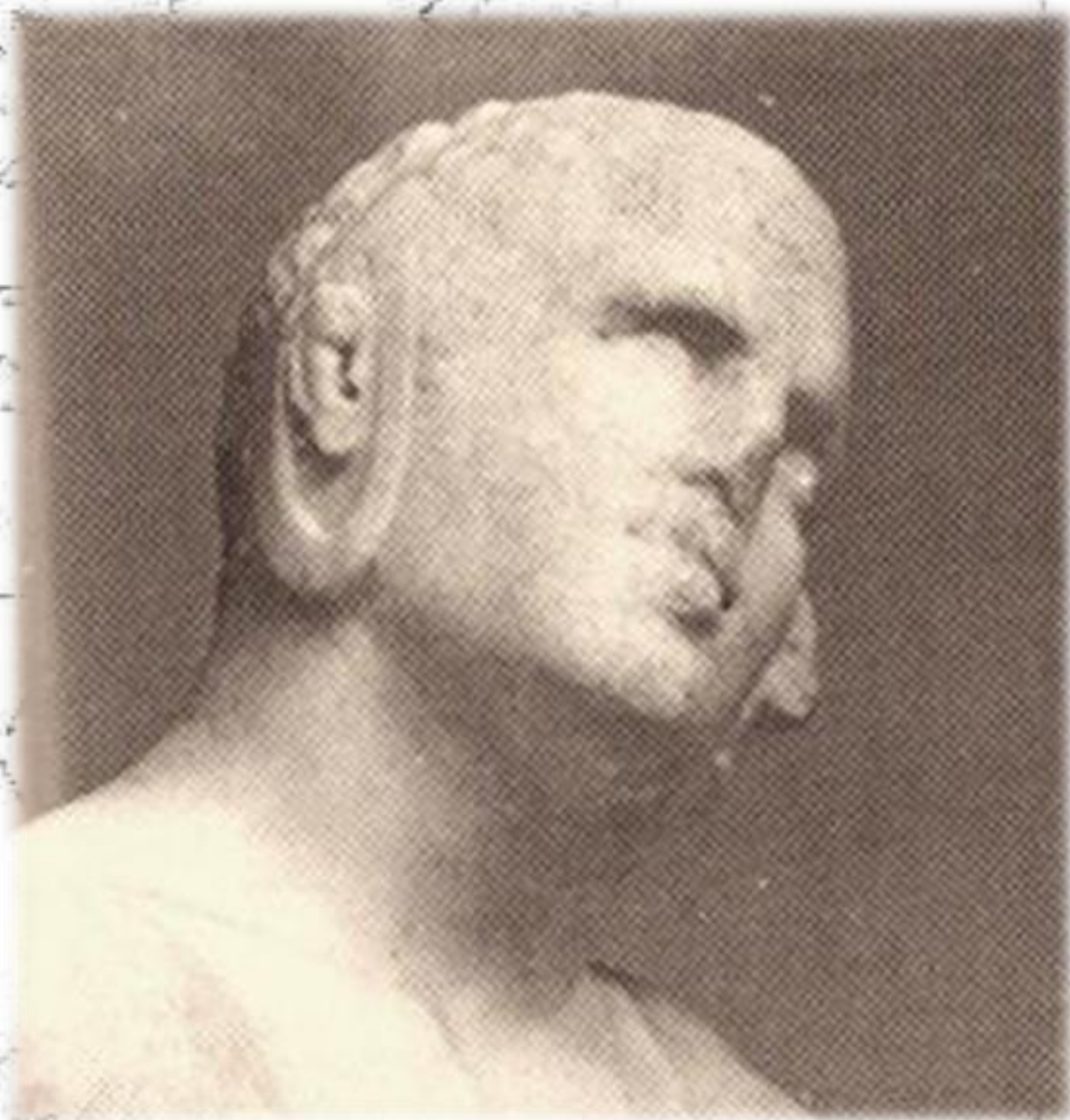
- „sauna“

- *přímý střet*

- ἀμφωτίδαι
- otroci

- *posilování*

- ΗΚ x καλοκάγαθία

System

- **τετράδα**

- Galénos a Filostratos
- čtyřdenní cyklus

rychlost-námaha-uvolnění-technika

- 1. den:** krátké intenzivní cvičení,
- 2. den:** namáhavé cvičení, zkouška síly,
- 3. den:** začátek atletovy opětovné aktivity v nižší intenzitě,
- 4. den:** úniky od soupeře a bránění mu v jeho unicích.

Prostředí

- pod širým nebem
- **x**
- ***korykeion*** (*γυμνάσιον*)
 - místnost bez lavic
 - vedle zápasníci
 - nezpevněná či zkeypřená zem

Genetika

- rodiče

„τὸ γὰρ ἐς ἄνδρα οὐ βέβαιοι“

(Philostr., *Περὶ γυμναστικῆς* 29.13-14).

- rychlejší unavenost

- choulostivost kůže

- klíční kost vyhloubena jako pohár

- žíly vyčnívají jako při námaze

- boky špatně strukturované

- slabé svaly

- chladné tělo

- pot neplyne, ale zůstává na povrchu

Rukavice

- původně **nebyly**
- *ίμάντες λεπτοί*
 - přestní řemeny
- *σφαῖραι*
 - „koule“, „míče“
- *ίμάντες ὀξεῖς*
 - „ostré řemeny“
- *caestus, caesta*
 - od *caedo*, bít, kácet, zabíjet
 - *myrmékos*

- spojení čtyř prstů
- zpevnění páskou (k předloktí)

- **palec**

- kraví x prasečí kůže

- **krutost reflektovaly kupř.:**

- vyražené zuby
- karfiolové („květákové“) uši
- *ἀτραυματίστος*
- smrt

„měkké“

z tvrdé kůže

„ostré“ s kovovými vložkami

„Sic deinde locutus

*in medium geminos immani pondere caestus
proiecit, quibus acer Eryx in proelia suetus
ferre manum, duroque intendere brachia tergo.*

*Obstipuere animi: tantorum ingentia septem
terga boum plumbo insuto ferroque rigebant.*

*Ante omnes stupet ipse Dares, longeque recusat;
magnanimusque Anchisiades et pondus et ipsa
huc illuc vinclorum immensa volumina versat“*

(P. Vergilius Maro, Aeneid 5.400-408).

„Hned po těch slovech (Entellos – pozn.)

*hodil do středu dráhy své řemení, nesmírně těžké,
které bojovný Eryx si k pŕtkám obvykle brával,
kdykoli tvrdou tu kůži si navlékl na obě ruce.*

*Strnuli: z řemenů sedmi, těch strašlivých, z volského hřbetu,
trčely z olova koule a železa, do kůže vsíté.*

Obzvlášť trne sám Darés a z dálky je odmítá rukou.

*Chrabrý tu Anchísův syn jich velkou potěžká váhu
v rukou semotam točí těch řemenů nesčetné svazky“*

(překlad O. Vaňorný).

*„Dixit, et adversi contra stetit ora iuveni,
qui donum adstabat pugnae, durosque reducta
libravit dextra media inter cornua caestus,
arduus, effractoque inlisit in ossa cerebro.
sternitur exanimisque tremens procumbit humi bos“*
(P. Vergilius Maro, Aeneid 5.477-481).

*„Potom se obrátil k býku a stanul nad jeho čelem,
který, vítězný dar, tam stál – pak napřáhl ruku,
tvrdým řemením svým jej praštil do rohů,
vzpřímen zdrtil mu kosti a řemením mozek mu rozbil.
Býk hned bez ducha klesl a chvěje se na zemi lehl“*
(překlad O. Vaňorný).

ODRAZ PYGMÉ V UMĚNÍ

- vymezení umění
- Lúkillios:

*„Jestliže, zápasníku, máš takový frňák, pak nechod’ k studánce, také nehled’ v hladinu průzračných vod. Zemřeš jak Narcis i ty, jak jasně svůj obličej spatříš, zemřeš, neboť se na smrt zošklivíš sobě ty sám“
(Obrázky z řeckého života 773/ XI 76).*

Zohavený pěstní zápasník

*„Tenhleten Olympijec, ó císaři (Nero), míval kdys všecko:
bradu i víčka i nos, brvy a uší též pár.*

*Potom se odborným boxerem stal a ztratil to všechno;
dokonce ztratil i podíl z dědictví po otci svém.*

*Přišelť mu na soud bratr a jeho tam předložil obraz:
za cizího byl uznán – nebylť mu podoben nic!“*

*„Odysseus dvacet let byl v cizině, když se však šťastně
vrátil, poznal ho pes, jakmile uviděl jej.*

*Tebe však, Stratofonte, kdyžs bojoval několik hodin,
nepozná celá tvá obec, neřku-li nějaký pes.*

Libo-li, v zrcadle zhlédni svůj obličej! Zajisté řekneš:

„Probůh, to že má být Stratofon? To není on!““

(Řecká lyrika, VI B Lúkillios 1-2)

ἄθλα ἐπὶ Πάτροκλῳ

- zánod dvojsprěží válečných vozů (συνωρίς) – 391 veršů
 - běh (ποδωκείην) – 58 veršů
 - **pěstní souboj (πυγμή) – 47 veršů**
 - zápas (πάλη) – 40 veršů
 - lukostřelba (τοξικός) – 34 veršů
 - souboj s dalekostinným oštěpem (ὄπλομαχίᾱ s δολιχόσκιος ἔγχος) – 28 veršů
 - hod Fe kotoučem/ diskem (βολή σόλος/ δίσκος) – 24 veršů
 - hod kopím (ἦμα) – 14 veršů
- Epeios X Euryalos z Argu

→ **ἐς μέσον:**

- statný šestiletý mezek X dvouuchý pohár

“Ομηρος, Ἰλιάς 23.683-691:

„**ζῶμα** δέ οἱ πρῶτον παρακάμβαλεν, αὐτὰρ ἔπειτα
δῶκεν **ἰμάντας** ἐντυμήτους βοὸς ἀγραύλοιο.
τὸ δὲ ζωσαμένω βήτην **ἐς μέσσον** ἀγῶνα,
ἄντα δ' ἀνασχομένω χερσὶ στιβαρῆσιν ἅμ' ἅμφω
σύν ῥ' ἔπεσον, σὺν δέ σφι βαρεῖαι χεῖρες ἔμιχθεν.
δεινὸς δὲ χρομάδος γενύων γένετ', ἔρρεε δ' ἰδρῶς
πάντοθεν ἐκ μελέων. ἐπὶ δ' ὄρνυτο δῖος **Ἐπειός**,
κόψε δὲ παπτήναντα παρήιον· οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν
ἑστήκει, αὐτοῦ γὰρ ὑπήριπε φαίδιμα γυῖα.“

„Nejdříve na boky pás mu přiložil (Diomédés), potom mu podal řemeny z tažného býka, tak dovedně vykrajované. Oba pak, chráněni pásem, již do středu bojiště vešli, pozvedli naproti sobě již oba dva pádné své ruce, naráz se na sebe vrhli a pravice těžké se střetly. Čelistí strašlivý skřípot se ozýval, odevšad z údů proudem řinul se pot. Vtom Epeios slavný se vztyčil, udeřil soupeře v tvář, když kolem se rozhlížel – ten pak déle už nemohl stát, vždyť nádherné údy mu klesly“ (překlad R. Mertlík)

“Όμηρος, Όδύσεια 18.95-99:

„δὴ τότε ἀνασχομένω ὁ μὲν ἤλασε δεξιὸν ὤμον Ἴρος, ὁ δ' αὐχέν' ἔλασσεν ὑπ' οὐρατος, ὅστέα δ' εἴσω ἔθλασεν: αὐτίκα δ' ἦλθε κατὰ στόμα φοίνιον αἷμα, καὶ δ' ἔπεσ' ἐν κονίησι μακῶν, σὺν δ' ἤλασ' ὀδόντας λακτίζων ποσὶ γαῖαν.“

„Když tedy pozvedli pěstě, hned Iros ho udeřil v pravé rameno, on zas jeho v týl pod uchem udeřil, kosti vrazil mu dovnitř a rudá krev hned vyhrkla ústy. Zařičel, do prachu padl, stisk bolestí zuby a prudce patama do země tloukl“ (překlad R. Mertlík).

Απολλώνιος Ρόδιος, Ἀργοναυτικά 2.67-98:

„οἱ δ' ἐπεὶ οὖν ἰμᾶσι διασταδὸν ἠρτύναντο,
αὐτίκ' ἀνασχόμενοι ῥεθέων προπάροιθε βαρείας
χεῖρας, ἐπ' ἀλλήλοισι μένος φέρον ἀντιόωντες.
ἔνθα δὲ Βεβρύκων μὲν ἄναξ, ἃ τε κῦμα θαλάσσης
τρηχὺ θοὴν ἐπὶ νῆα κορύσσεται, ἢ δ' ὑπὸ τυτθὸν
ἰδρεῖη πυκινόιο κυβερνητῆρος ἀλύσκει,
ἰεμένου φορέεσθαι ἔσω τοίχοιο κλύδωνος,
ὧς ὄγε Τυνδαρίδην φοβέων ἔπετ', οὐδέ μιν εἶα
δηθύνειν. ὁ δ' ἄρ' αἰὲν ἀνούτατος ἦν διὰ μῆτιν
αἰσσοῦντ' ἀλέεινεν: ἀπηνέα δ' αἶψα νοήσας
πυγμαχίην, ἧ κάρτος ἀάατος, ἧ τε χερεῖων,
στῆ ῥ' ἄμοτον καὶ χερσὶν ἐναντία χεῖρας ἔμιξεν.
ὡς δ' ὅτε νῆα δοῦρα θοοῖς ἀντίζοα γόμοις
ἀνέρες ὑληουργοὶ ἐπιβλήδην ἐλάοντες
θεινώσι σφύρησιν, ἐπ' ἄλλω δ' ἄλλος ἄηται
δοῦπος ἄδην: ὧς τοῖσι παρηγία τ' ἀμφοτέρωθεν
καὶ γένυες κτύπεον: βρυχή δ' ὑπετέλλετ' ὀδόντων
ἄσπετος, οὐδ' ἔλληξαν ἐπισταδὸν οὐτάζοντες,
ἔστε περ οὐλοὸν ἄσθμα καὶ ἀμφοτέρους ἐδάμασσαν.
στάντε δὲ βαιὸν ἄπωθεν ἀπωμόρξαντο μετώπων
ἰδρῶ ἄλις, καματηρὸν αὐτμένα φυσιόωντε.
ἄψ δ' αὖτις συνόρουσαν ἐναντίοι, ἠύτε ταύρω
φορβάδος ἀμφὶ βοὸς κεκοτηότε δηριάασθον.
ἔνθα δ' ἔπειτ' Ἄμυκος μὲν ἐπ' ἀκροτάοισιν ἀερθεῖς,
βουτύπος οἶα, πόδεσσι τανύσσατο, καὶ δὲ βαρεῖαν
χεῖρ' ἐπὶ οἷ πελέμιξεν: ὁ δ' αἰξάντος ὑπέστη,
κρᾶτα παρακλίνας, ὦμω δ' ἀνεδέξατο πῆχυν
τυτθόν: ὁ δ' ἄγχ' αὐτοῖο παρὲκ γόνου γουνὸς ἀμισίβων
κόψε μεταῖγδην ὑπὲρ οὔατος, ὅστέα δ' εἶσω
ῥῆξεν: ὁ δ' ἀμφ' ὀδύνη γνύξ ἤριπεν: οἱ δ' ἰάχησαν
ἠρωες Μινύαι: τοῦ δ' ἀθρόος ἔκχυτο θυμός.
οὐδ' ἄρα Βέβρυκες ἄνδρες ἀφείδησαν βασιλῆος.“

„Když pak si řemeny oba již schystali vzdálení sebe,
ihned pozvedli vzhůru a před tváře ruce své těžké,
mužně se berouce vpřed, vstříc navzájem nesouce sílu.
Tu hned Bebryků vládce, – jak na moři ohromná vlna
s prudkostí valí se na rychlou loď, leč zkušený lodník
uhne s ní poněkud stranou, neb pozorně kormidlem vládne,
vlna ač často jí hrozí, že do boku jejího vrazí, –
útočil na Polydeuka a nedopřál prodlení chvíle.
Ten však napořád bystře a nezraněn obratně prudkým
jeho se vyhýbal ranám. A rozpoznav ve chvíli malé
úpornost boje a též, kde odpůrce nezdolný silou,
kde pak i slabším se zdál, tam útočil rukama prudce.
Jako když staví se koráb, a tesaři kladouce trámce
lodní přes sebe napříč, je kladivy bušíce hřeby
ostrými spojují pevně, a jedna tu za druhou rána
dunivá zaznívá hustě, tak těmto z obou stran tváře
zvučely rachotem sanic, a chřestot se ozýval zubů
nesmírný. Rány pak stále si dávali, neustal nikdo,
až dech ztratili oba, a zmohla je únava zhoubná.
Uhnuvše maličko zpět, svá stírali čela, z nichž hojný
řinul se pot, dech těžký a supavý vyrážel z prsou.
Brzy však dali s do sebe zas, jak statní dva býci,
kteříž v urputném boji se pro krávu na pastvě střetli.
Ale tu Amykos náhle se pozdvih na špičky prstů,
u nohou, jako by řezník se vzpial a pravici těžkou
zamával na něho dolů. On za jeho výskoku uhnul
stranou, odkloniv hlavu, a plecí svou maličko ránu
zachytil. K němu tu stoupl a kolenem koleno tiskna
v poskoku nad uchem udeřil jej, kost prorazil dovnitř.
Bolestí koleny k zemi tu klesl, a s jásotem vzkřikli
rekovných Minyů řady, a jemu již odlétla duše.
Ale tu Bebryčtí muži se vzchopili za svého krále“ (překlad J. Jaroš).

*„Někdy chceme, aby vál chladivý vítr,
někdy potřebujeme nebeský déšť,
jenž je synem mraků a mlh.*

*Ale ten, kdo vyhrál závod, dostává za velký výkon
píseň, sladkou jako med,
ve které je počátek a záruka slávy a cti.*

*Takovými zpěvy se s oblibou slaví
olympijský vítěz. A takový zpěv
chtějí nyní zpívat mé rty.*

Ale nadání je květ, jenž vyrůstá z milosti boží.

*Poslyš, Hágésidáme,
synu Archestratův, zlatá oliva zdobí tvou skrář*

*slavnostním věncem a já chci zapět sladký
chvalozpěv na počest tvého
vítězného pěstního boje a chci
oslavit tvůj původ! Pojdte do vlasti
vítězného zápasníka! Věřte mi,
Múzy, že tam bydlí lid
laskavý k hostům a milující krásu, statečný
v boji a moudrý. Ani plavá
liška, ani řvoucí lev nezmění svou
přírozenost.“*

*„Při toku Alfeia kdysi nám naznačil Pelasgan, boxer,
rukama onen postoj, zápasy Pollux v němž ved',
poté, když vítězem vyhlášen byl; však ty, otče Die,
slávu své Arkadii znovu zas přeskvělou dej!
Tou nyní Filippa pocti, jenž čtveřici mladistvých borců
z ostrovů porazil tak, že vedl poctivý boj“*

(Obrázky z řeckého života, 1983, 36).

*„Boxeru Apidovi zde druhové vztyčili pomník
za to, že nikdy on sám nezranil nikoho z nich.“*

Lúkillios (Obrázky z řeckého života, 1983, 341).

*„Tady, když bojoval pěstmi, on skončil na stadionu
poté, když požádal Dia: „Vítězství dej mi, či smrt!““*

*Věnováno třiceti pěti letému Agathosovi
Daimónovi z Alexandrie, zvanému Velbloud, který
předtím zvítězil v Nemeji (Obrázky z řeckého
života, 1983, 46).*

P. Vergilius Maro, Aeneid 5.426-472:

„Constitit in digitos arrectus uterque,
brachiaque ad superas interritus extulit auras.

Abduxere retro longe capita ardua ab ictu,
immissentque manus manibus, pugnamque lacessunt.

Ille pedum melior motu, fretusque iuventa;
hic membris et mole valens, sed tarda trementi
genua labant, vastos quatit aeger anhelitus artus.

Multa viri nequiquam inter se volnera iactant,
multa cavo lateri ingeminant, et pectore vastos
dant sonitus, erratque auris et tempora circum
crebra manus, duro crepitant sub volnere malae.

Stat gravis Entellus nisuque immotus eodem,
corpore tela modo atque oculis vigilantibus exit.
Ille, velut celsam oppugnat qui molibus urbem,
aut montana sedet circum castella sub armis,
nunc hos, nunc illos aditus, omnemque pererrat
arte locum, et variis adsultibus inritus urguet.

Ostendit dextram insurgens Entellus, et alte
extulit: ille ictum venientem a vertice velox
praevidit, celerique elapsus corpore cessit.

Entellus vires in venum effudit, et ultro
ipse gravis graviterque ad terram pondere vasto
concidit, ut quondam cava concidit aut Erymantho,
aut Ida in magna, radicibus eruta pinus.

Consurgunt studiis Teucris et Trinacria pubes;
it clamor caelo, primusque accurrit Acestes,
aequaevumque ab humo miserans attollit amicum.

At non tardatus casu neque territus heros
acrior ad pugnam redit ac vim suscitāt ira.

Tum pudor incendit vires et conscia virtus,
praecipitemque Daren ardens agit aequore toto,
nunc dextra ingeminans ictus, nunc ille sinistra;
nec mora, nec requies: quam multa grandine nimbi
culminibus crepitant, sic densis ictibus heros
creber utraque manu pulsāt versatque Dareta.

„Ihned se vztyčí oba a na špičky nohou si stoupnou,
zdvihnou silné ruce a bez bázně vzhůru je vynesou.

Od ran daleko vzad své vztyčené vzdalují hlavy,
ruka se s rukou střetne a takto se k zápasu dráždí.

Darés je hbitějších údů a spoléhá na svoje mládí,
Entellos obřím tělem je mohutný, kolena však mu
klesají, těžkým dechem se chvějí veliké údy.

Mnoho si navzájem ran již rozdali – výsledek žádný,
mnoho i v klenutou hrud' jich dopadá, která jim duni
úderu, kolem skrání, kol uší se mihají stále
pěsti a krutými rázy jim hlasitě čelí čelí chřestí.

Ztěžka tu Entellos stojí a nehnutě, v postoji téměř
ranám toliko tělem a bdělým se uhýbá zrakem
Darés – jako když hrad kdos napadne, hradbami strmý,
nebo když s branným lidem kol horské pevnosti sedí
hledaje všemožnou lší, jak přistoupit, tady neb onde,
zkoumaje každé místo a všelijak útočí marně.

Tu se však Entellos vztyčí a pravici vztáhne a zdvihne,
Darés však zahlédl vmžik, jak rána mu odshora hrozí,
proto pohybem hbitým se odvrátil, úderu ušel.

Do vzduchu udeří marně rek Entellos, nadto pak ještě
upadne na zem těžce, sám těžký, náramnou váhou –
jako když na Erymanthu neb na širém pohoří ídském
skácí se dutá jedle, i s kořeny vyrvána z půdy.

S účastí vyskočí Teukři i veškeré sicilské mužstvo;
k nebesům zvedá se křik, sám Acestes přiběhl první,
přítele téhož věku pln soucitu ze země zvedne.

Pádem ten chrabrý rek však zdržen ni zasažen není,
prudčeji vrací se v boj, bouř hněvu v něm povzbudí sílu,
studem se vznítí ráznost i vědomí mužnosti vlastní.

Opřekot Dáreta hnal pln zápalu po celé pláni:
ránu mu za ranou dává, tu pravou rukou, tu levou;
přestávky, průtahu není – jak s hustými kroupami liják
rachotí po střechách domů, tak četnými ranami stále
oběma pěsti ho tepe a Daréta dokola honí.

Tum pater Aeneas procedere longius iras
et saevire animis Entellum haud passus acerbis;
sed finem imposuit pugnae, fessumque Dareta
eripuit mulcens dictis, ac talia fatur:

“Infelix, quae tanta animum dementia cepit?
Non vires alias conversaue numina sentis?
Cede deo.” Dixitque et proelia voce diremit.

Ast illum fidi aequales, genua aegra trahentem,
iactantemque utroque caput, crassumque cruorem
ore eiectantem mixtosque in sanguine dentes,
ducunt ad naves; galeamque ensemque vocati
accipiunt; palmam Entello taurumque relinquunt.”

Nedal však Aeneas otec, by hněv ten zuřivý trval,
nechtěl, by ještě i dále rek Entellos rozhořčen řádl,
nýbrž zarazil boj. Pak vyvedl Daréta mdlého,
vlídnou ho konejšil řečí a těmito slovy se ozval:

„Jaký to nerozum hrozný, ty bláhový, zmátl ti ducha?

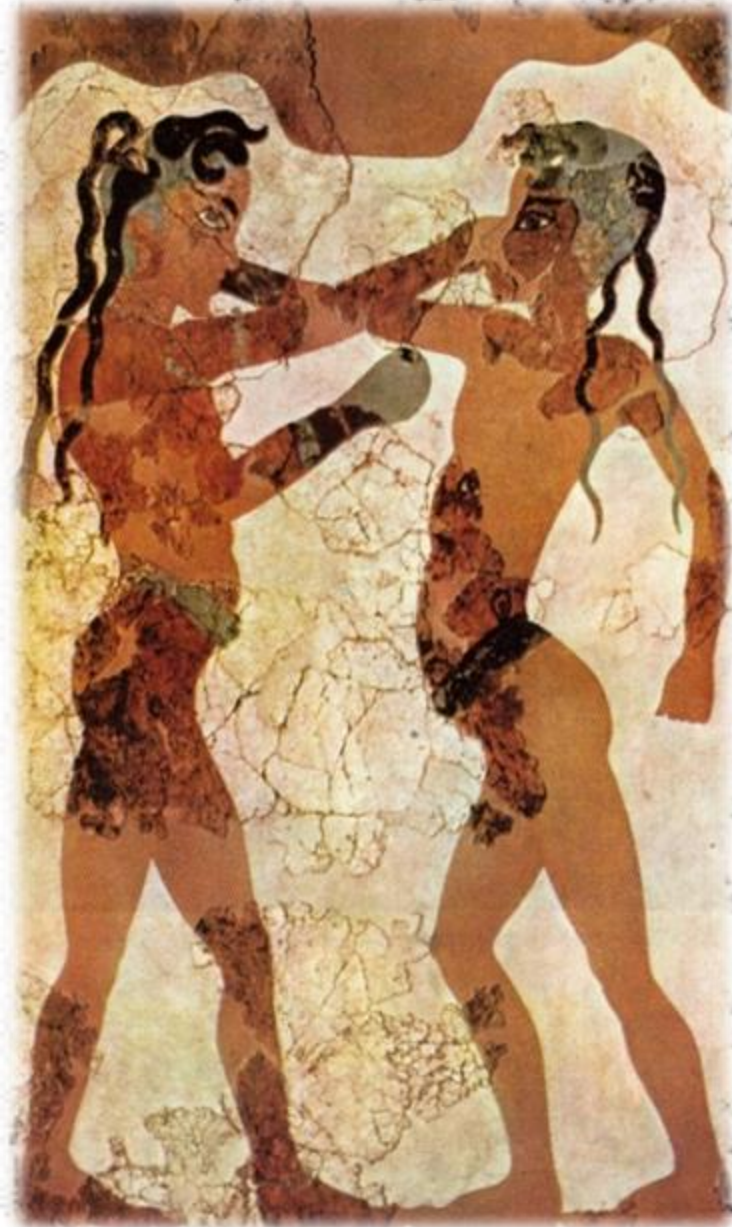
Nevidíš jiné síly a necitíš nepřízeň boží?

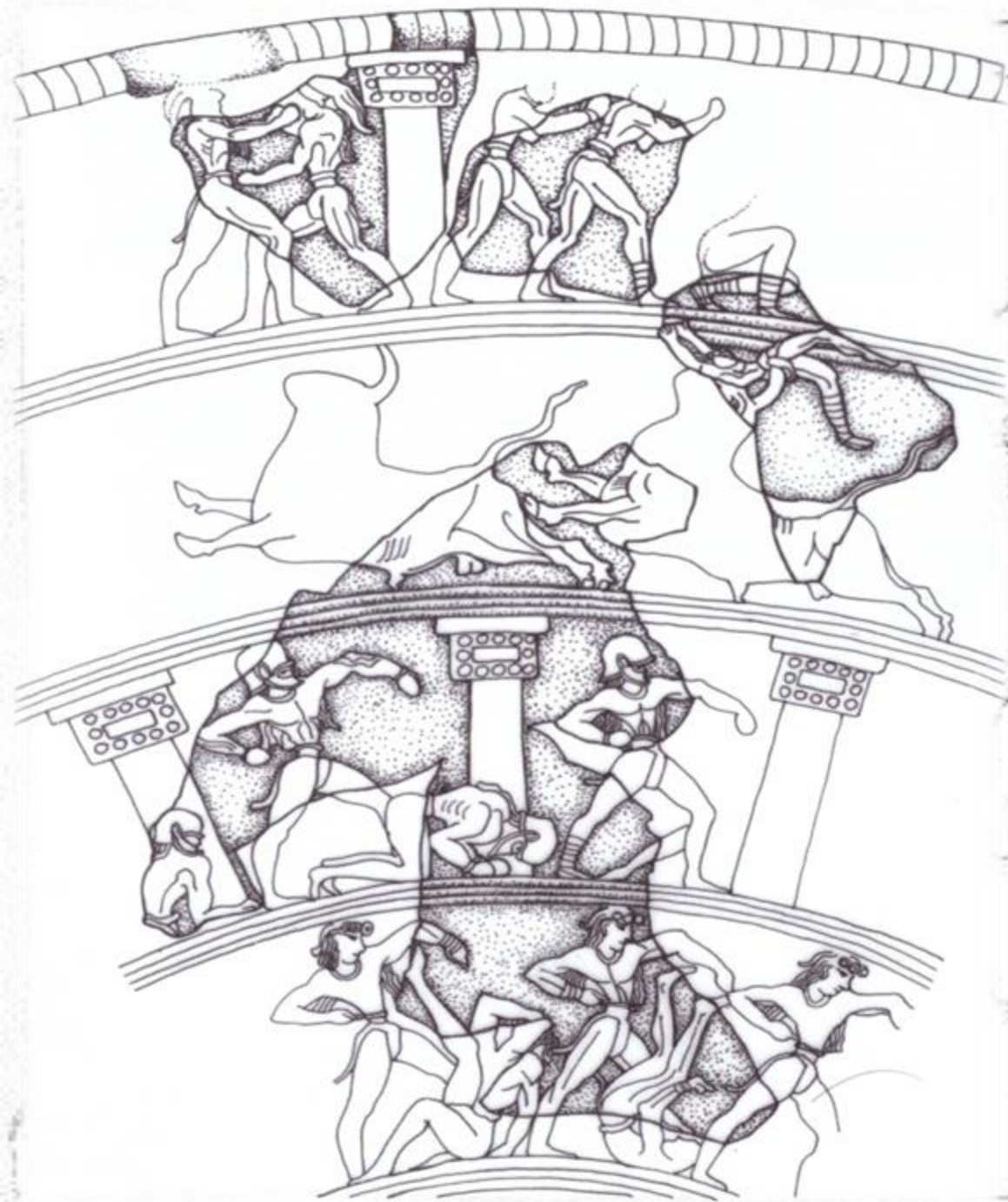
Bohovi ustup!” pravil, a boj tím přerušil slovem.

Avšak věrní druzi, jak stěží kolena vlekl,
klátil hlavou sem tam, jak z úst svých, ubohý chrtil
husté chuchvalce krve a s krví smíšené zuby,
nazpět ho k lodím vedou, pak voláni, přilbici s mečem
vezmou, však Entellu býk tam nechán s vítěznou palmou“
(přeložil O. Vaňorný).

Kréta

- rhyton z Hagia Triady
- freska z Théry

Mykény

ΣΤΑΔΙΟ
STAD
STADIU

Kypr, 13. století př. Kr.

Řecko (archaické, klasické)

užitkové předměty

- př. trojnožkový kotlík

vázy

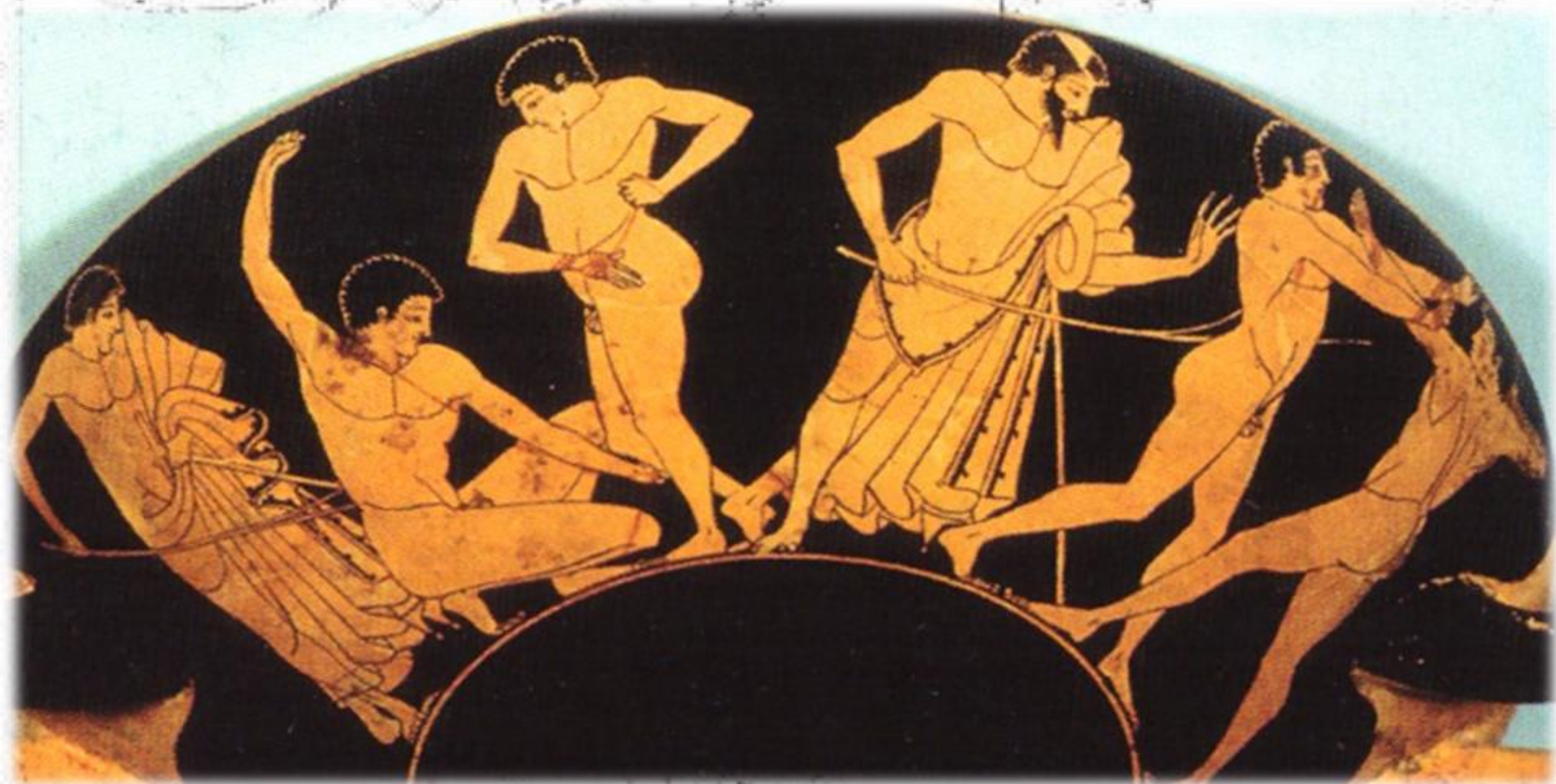
geometrický styl, černá a červenou figura

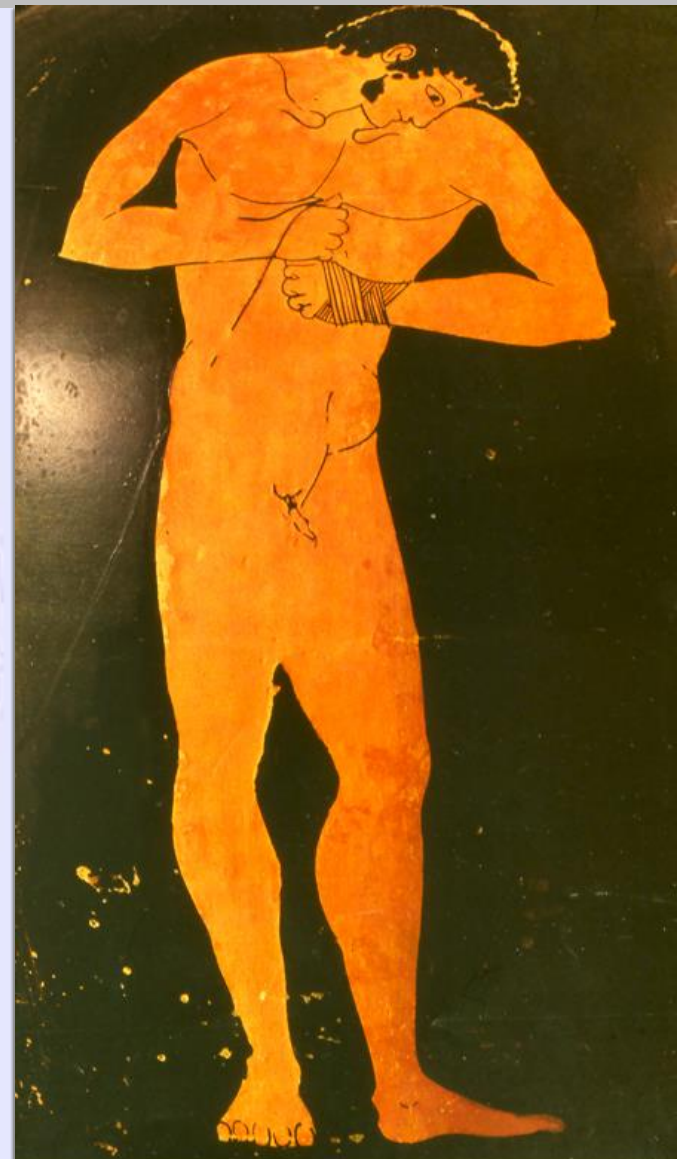
Velké Panathénaje

პრეპარა ნა აγων

Amphora showing boxer binding himantes round wrist, early 5th century.

rozhodčí, trenéři, diváci

ΣΤΑΔ
ΣΤΑ

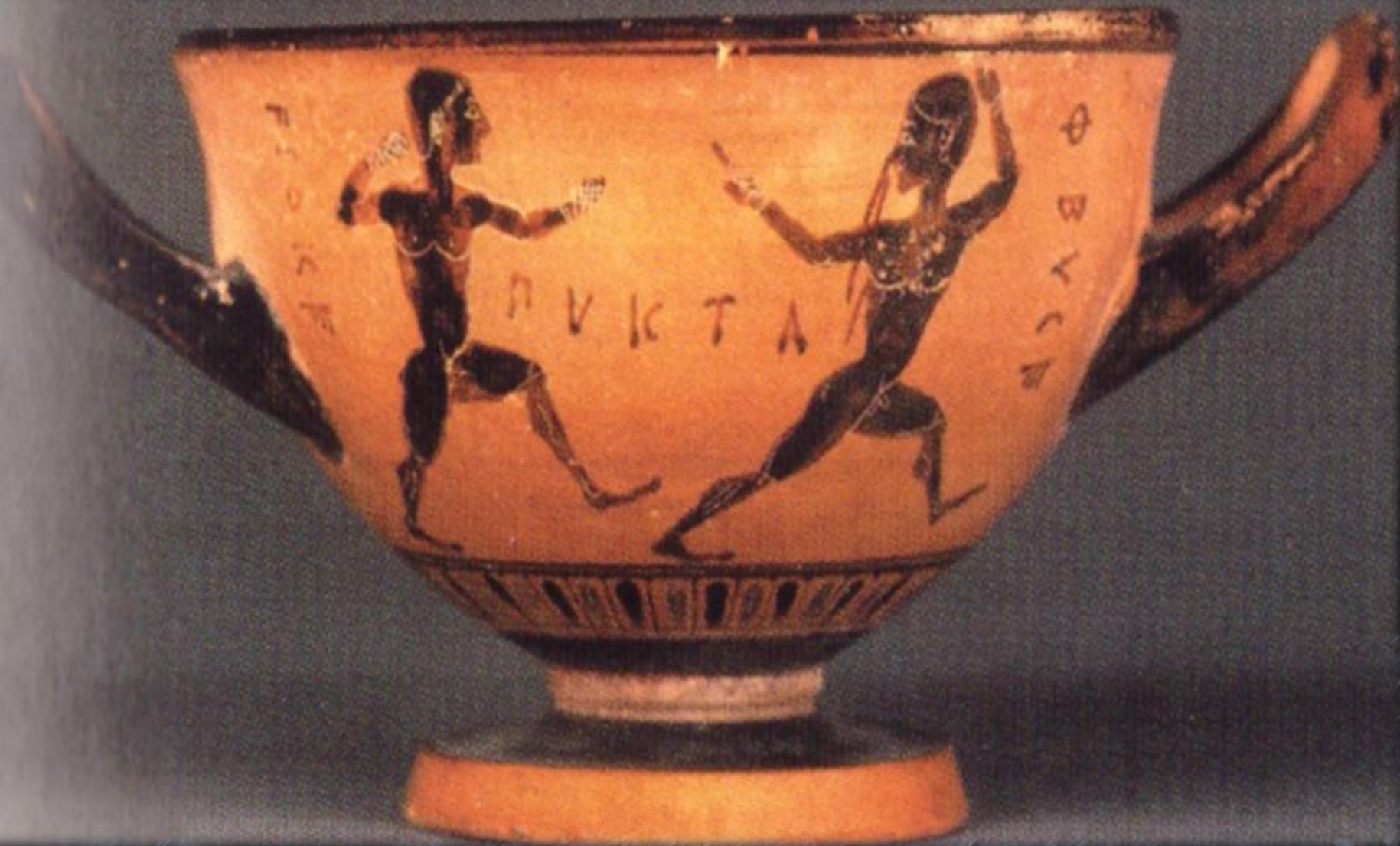
X sochy – **nekalokagathické motivy**

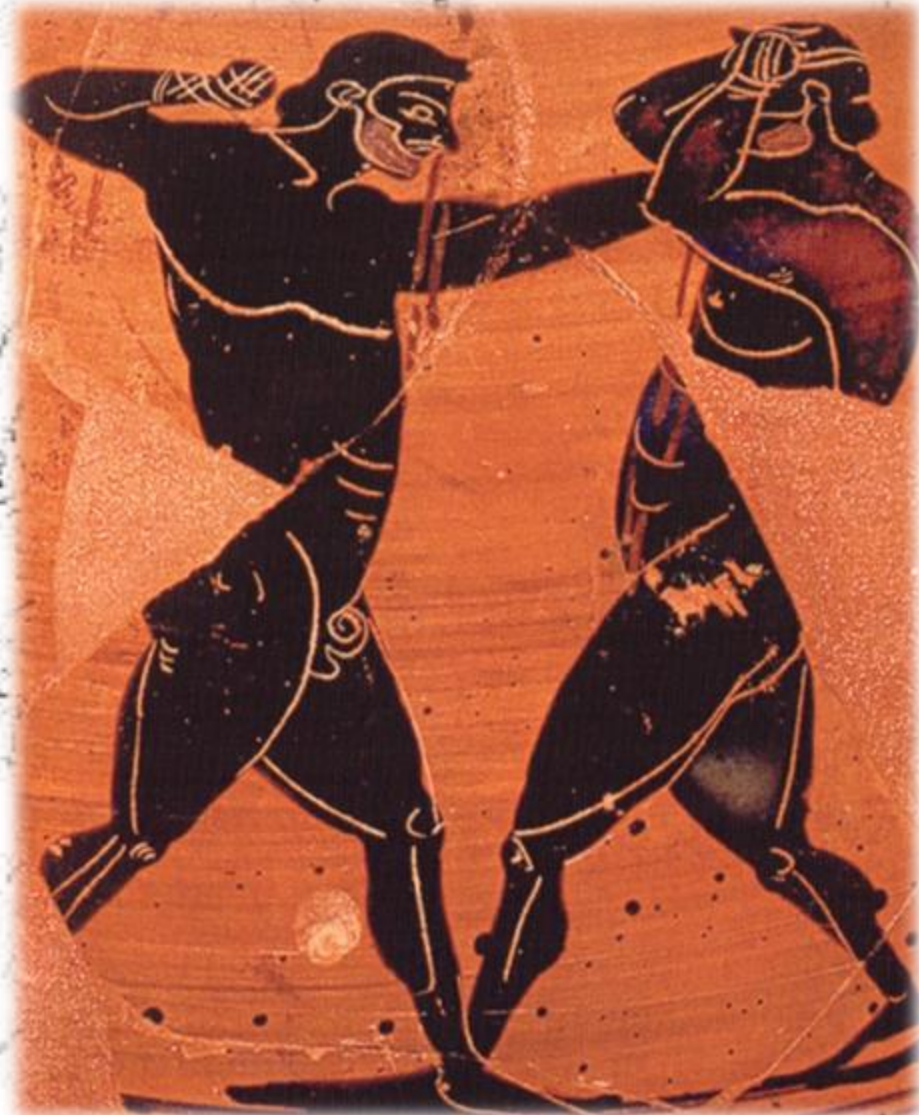
vzdání se

„snaží se, boxuje, prchá“

krev a rány

hudba - trénink?

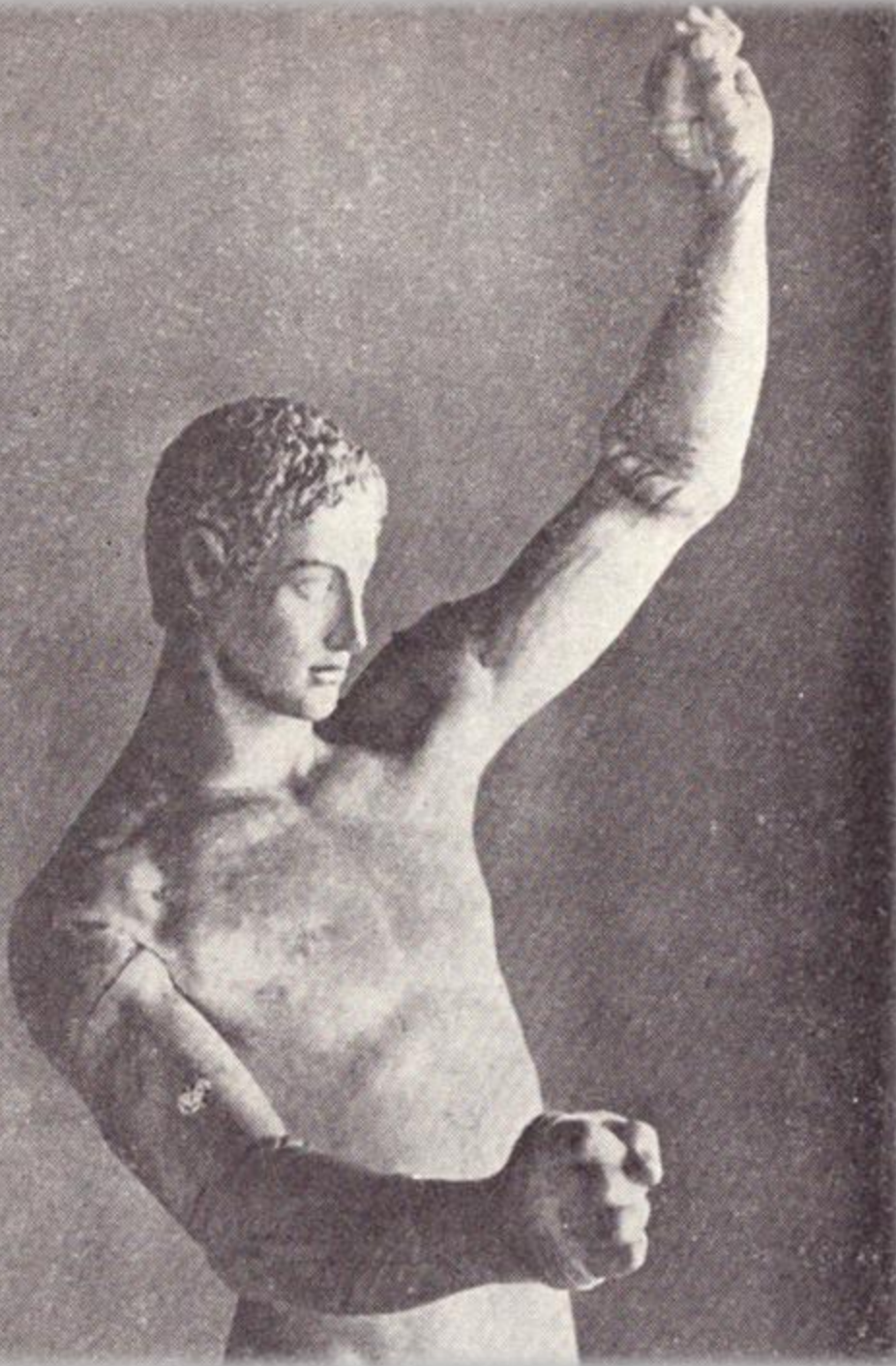
Detail of black-fig. pelike showing boxers practising and diaulos-player, late 6th cent.

sochy

Plini Secundi, *Naturalis historiae* 34.9.16:

„Effigies hominum non solebant exprimi nisi aliqua inlustri causa perpetuitatem merentium, primo sacrorum certaminum victoria maximeque Olympiae, ubi omnium, qui vicissent, statuas dicari mos erat, eorum vero, qui ter ibi superavissent, ex membris ipsorum similitudine expressa, quas iconicas vocant.“

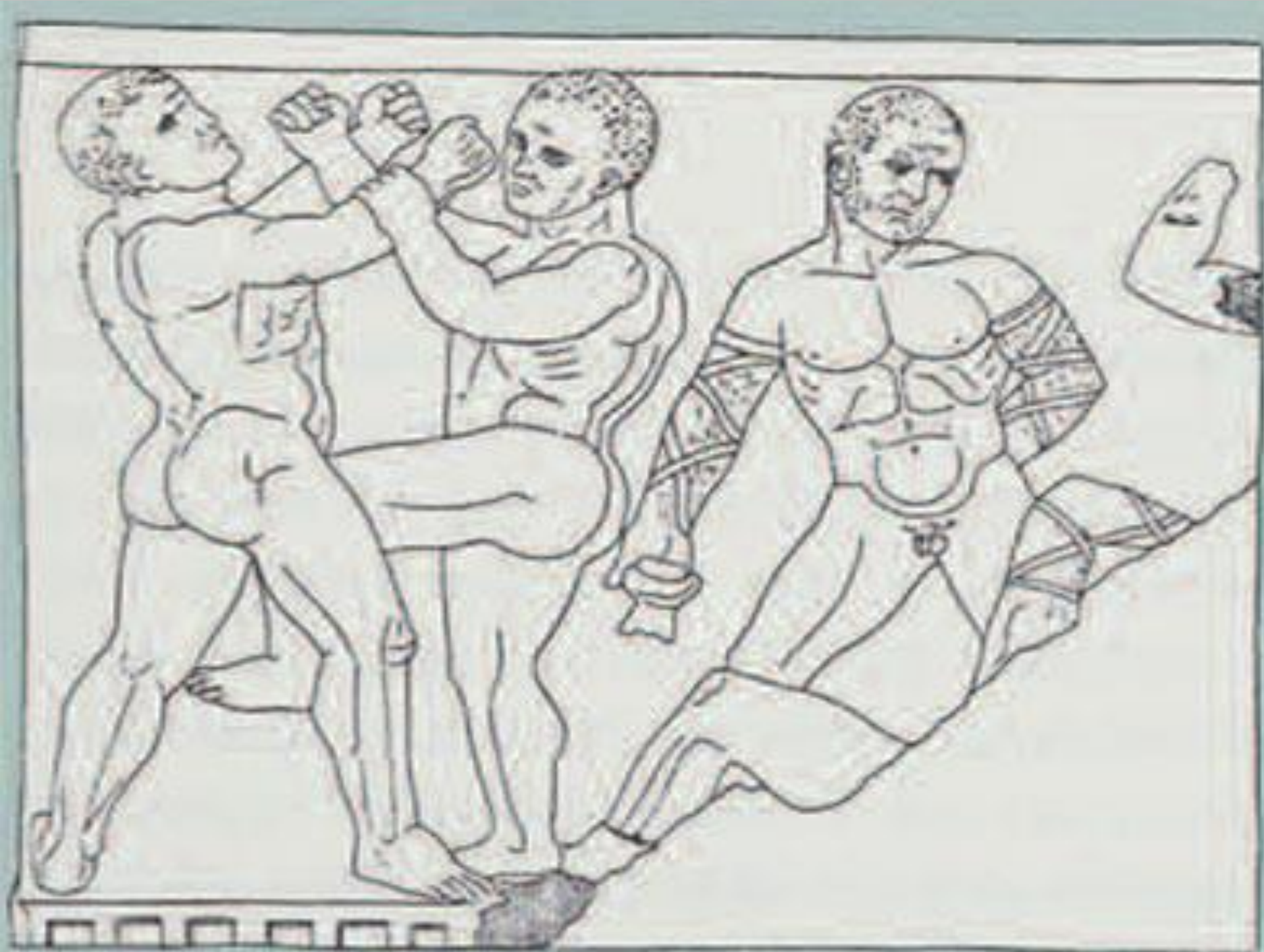

helénismus

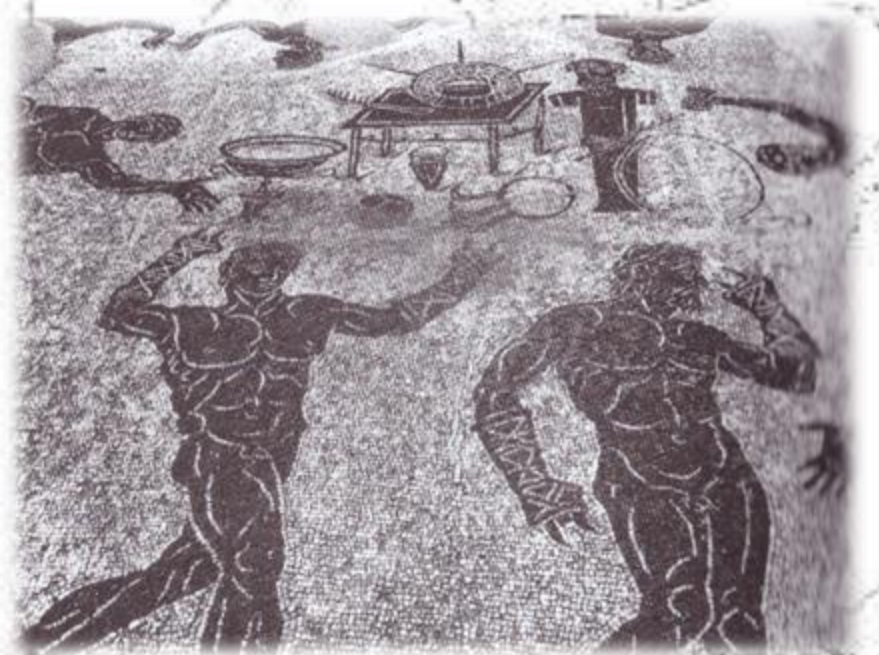

Řím

- *cirri*

data a pořadí her	vítězové v πυγμαί a další údaje
688 př. Kr./ 23. OH	Onomastos ze Smyrny (zavedení πυγμαί do programu her)
672 př. Kr./ 27. OH	Daippos z Krotónu (2x)
616 př. Kr./ 41. OH	Filétás ze Sybaridy mezi dorostenci (zavedení πυγμαί dorostenců)
588 př. Kr./ 48. OH	Pýthagorás ze Samu mezi dorostenci, později známý trenér
572 př. Kr./ 52. OH	Tísandros z Naxu (4x)
556 př. Kr./ 56. OH	Dámagétos ze Sparty
552 př. Kr./ 57. OH	Euryménés ze Samu, svěřenec Pýthagora, masná dieta
544 př. Kr./ 59. OH	Práxidamantés z Aigíny
520 př. Kr./ 65. OH	„boxer od pluhu“ Glaukos z Karystu (2x)
516 př. Kr./ 66. OH	Eualkidés z Élidy mezi dorostenci, později i mezi muži
496 př. Kr./ 71. OH	Ikkos z Epidamnu (ve finálovém αγών s Kleomenem z Asypalae zemřel)
492 př. Kr./ 72. OH	Filón (Tilón) z Korkýry mezi dorostenci (nebo dromos), později zvítězil i mezi muži, syn boxera Glauka
488 př. Kr./ 73. OH	Diognétés z Kréty
484 př. Kr./ 74. OH	Euthýmos z Loker (3x), ve vylučovacím zápase s Diognétem zemřel boxer Hérakles
480 př. Kr./ 75. OH	Theagenés z Thasu (2x); ?phanes z Héraje mezi dorostenci
476 př. Kr./ 76. OH	(H)agesidámos z Loker mezi dorostenci
472 př. Kr./ 77. OH	Tellon z Mainalů mezi dorostenci
468 př. Kr./ 78. OH	Menalces z Opous; ?nes z Tírynsu mezi dorostenci
464 př. Kr./ 79. OH	Diagorás z Rhodu; Chamidés z Élidy mezi dorostenci
456 př. Kr./ 81. OH	Anthropos z ?; Alkainetos z Leprejí mezi dorostenci, později zvítězil i mezi muži
452 př. Kr./ 82. OH	Aristión z Epidauru; Apollodóros z ? mezi dorostenci
448 př. Kr./ 83. OH	Akúsiláos (Agesiláos) z Rhodu, syn Diagora; Ariston z A? mezi dorostenci
436 př. Kr./ 86. OH	Kyniskos z ?
424 př. Kr./ 89. OH	Hellaníkios z Leprejí mezi dorostenci
420 př. Kr./ 90. OH	Theantos z Leprejí mezi dorostenci
396 př. Kr./ 96. OH	Euklés z Rhodu, vnuk Diagora
392 př. Kr./ 97. OH	Antipatros z Milétu mezi dorostenci
388 př. Kr./ 98. OH	Eupolos z Thessálie (vítěz i přes jeho pokutování za uplácení tří soupeřů); Peisirrhodos z Rhodu mezi dorostenci, vnuk Diagora
368 př. Kr./ 103. OH	Satynos z Élidy (2x)
336 př. Kr./ 111. OH	Dióxiippos/Dexippos z Athény (vítěz ákovtí)
332 př. Kr./ 112. OH	Cheilón z Pater (2x)
240 př. Kr./ 135. OH	„Nezranitelný“ Kleoxénos z Alexandrie
216 př. Kr./ 141. OH	Kleitomachos z Théb (2x), vítěz i v παγκράτιον, na Isthmu v jednom cyklu v πυγμαί, πάλι i παγκράτιον
200 př. Kr./ 145. OH	Moschos z Kolofónu mezi dorostenci, jediný periodonikés mezi dorostenci
152 př. Kr./ 157. OH	Epithersés z Iónie
72 př. Kr./ 177. OH	Atyanadés z Mysie v Malé Asii, během cesty z Olympie domů umírá v boji s piráty
25 po Kr./ 201. OH	Démokratés z Magnésie (3x)
49 po Kr./ 207. OH	Melamkomas z Kárie
57 po Kr./ 209. OH	Aulos z ? (πυγμαί)
61 po Kr./ 210. OH	Androleos z ? (πυγμαί)
89 po Kr./ 217. OH	Sarapión z Alexandrie
93 po Kr./ 218. OH	Hérákleidés z Alexandrie (vítěz ákovtí, poté zbit rozzuřeným sokem Apollóniem Rhaném z Alexandrie)
125 po Kr./ 226. OH	Didás z Arsinoitina v Egyptě (vítěz i přes jeho pokutování za dohodu o výsledku s jeho krajanem Sarapammónem)
141 po Kr./ 230. OH	Tyllios z Bithýnie (3x)
149 po Kr./ 232. OH	Sokratés z ? (neprávem mu bylo odebráno vítězství v παγκράτιον, a tím i titul „osmý po Héraklovi“)
369 po Kr./ 287. OH	Barasdatés či Varastadés z Artaxaly v Arménii (poslední známý olympijský vítěz)

prameny

- Apollonios Rhodský**, *Argonautika*. Překl. J. Jaroš (1924). Praha: Nákladem České akademie věd a umění.
- Apollonius Rhodius**, *Argonautica*. Ed. & Trans. R. C. Seaton. Loeb Classical Library, Vol. 001 (1912). London: William Heinemann Ltd.
- Artemidóros z Efesu**, *Snář*. Překl. R. Hošek (1974). Praha: Svoboda.
- C. Plini Secundi**, *Naturalis Historiae*. Ed. K. Mayhoff (1896). *Libri XXXVII, Vol. V. Libri XXXI-XXXVII*. Lipsiae: B. G. Teubner.
- Homer**, *Homers Ilias, zweiter Teil: Gesang XI–XXIV*. Ed. E. Naumann (1898). Bielefeld und Leipzig: Velhagen & Klasing.
- Homer**, *Odyssea*. Ed. K. Hentze & W. Dindorf (1918). Lipsiae: Teubner.
- Homér**, *Ílias*. Překl. R. Mertlík (1980). Praha: Odeon.
- Homér**, *Odyseia*. Překl. V. Šrámek & F. Stiebitz (1984). Praha: Odeon.
- Obrázky z řeckého života*. Překl. R. Hošek, R. Mertlík & F. Stiebitz (1983). Praha: Svoboda.
- Pausaniás**, *Cesta po Řecku I*. Překl. H. Businská (1973). Praha: Svoboda.
- Pausaniás**, *Cesta po Řecku II*. Překl. H. Businská (1974). Praha: Svoboda.
- Philostratus**, *Heroicus; Gymnasticus; Discourses 1 and 2*. Ed. & Trans. J. Rusten & J. König. Loeb Classical Library, Vol. 521 (2014). London: Harvard University Press.
- Platón**, *Zákony*. Překl. F. Novotný (1997). Praha: Oikoymenh.
- Plútarchos**, *Životopisy slavných Řeků a Římanů I*. Překl. V. Bahník, A. Hartmann, R. Mertlík, E. Svobodová & F. Stiebitz (2006). Praha: Arista, Baset, Maitrea.
- Publius Vergilius Maro**. *Aeneis, Buccolica, Georgica*. Ed. J. B. Greenough (1900). Boston: Ginn & Co.
- Publius Vergilius Maro**, *Aeneis*. Překl. O. Vaňorný (1970). Praha: Svoboda.
- Řecká lyrika*. F. Stiebitz (1954). Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění.
- Xenofón**, *Vzpomínky na Sókrata. Hostina. Sokratova obhajoba. O hospodaření. Hierón neboli Kniha o tyranidě. Agésiláos*. Překl. V. Bahník (1972). Praha: Svoboda.

sekundární literatura

- BOARDMAN, J.** (1975). *Řecké umění*. Praha: Odeon. 252 s.
- BOARDMAN, J.** (1998). *Early Greek Vase Painting: 11th – 16th centuries BC*. London: Thames and Hudson. 287 p.
- BOUZEK, J.** (1979). *Objevy ve Středomoří*. Praha: Odeon. 224 s.
- DECKER, W.** (1995). *Sport in der griechischen Antike. Vom minoischen Wettkampf bis zu den Olympischen Spielen*. München: C. H. Beck. 255 p.
- DETIENNE, M.** (2000). *Mistři pravdy v archaickém Řecku*. Praha: Oikoymenh. 196 s.
- DREES, L.** (1968). *Olympia: Gods, Artists and Athletes*. London: Pall Mall Press. 194 p.
- FREL, J.** (1951). *Počátky řeckého sochařství*. Praha: Orbis. 181 s.
- FREL, J.** (1952). *Klasické řecké sochařství*. Praha: Orbis. 220 s.
- FREL, J.** (1956). *Řecké vázy*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. 120 s.
- GOLDEN, M.** (2005). *Sport in the Ancient World from A to Z*. London: Taylor & Francis e-Library. 185 p.
- GREXA, J. & STRACHOVÁ, M.** (2011). *Dějiny sportu: Přehled světových a českých dějin tělesné výchovy a sportu*. Brno: Masarykova univ. 236 s.
- HARRIS, H. A.** (1972). *Sport in Greece and Rome*. London: Thames and Hudson. 288 p.
- HYDE, W. W.** (1921). *Olympic Victor Monuments and Greek Athletic Art*. Washington: Carnegie Institution. XIX + 406 p.
- CHRISTESEN, P.** (2012). *Olympic Victor Lists and Ancient Greek History*. Cambridge: Cambridge University Press. 582 p.
- CHRISTESEN, P. & MARTIROSOVA-TORLONE, Z.** (2013). *The Olympic Victor List of Eusebius: Background, Text, and Translation*. NY: Fordham University
- JIRÁSEK, I.** (2005). *Filosofická kinantropologie: setkání filosofie, těla a pohybu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 356 s.
- KÖSSL, J.; KROUTIL, F. et alii** (1982). *Malá encyklopedie olympijských her*. Praha: Olympia. 616 s.
- KOUŘIL, J.** (2015). *Antická tělesná cvičení a systémy výchovy jako inspirativní ideje výchovy k rytířství* (Rigorózní práce). Olomouc: FTK UP. 289 s.
- KOUŘIL, J.** (2016). *Athléta i „spotovní“ tituly antického světa*. In: *Tělesná kultura*. Olomouc: Fakulta tělesné kultury. 17 s. (in press).
- KYLE, D. G.** (2007). *Sport and Spectacle in the Ancient World*. Malden: Blackwell Publishing. 404 p.
- LIBERATI, A. M. & BOURBON, F.** (2008). *Starověký Řím*. Praha: Rebo Productions CZ. 288 s.
- MATĚJČEK, A.** (1942). *Dějiny umění v obrysech*. Praha: Melantrich. 532 s.
- MILLER, S. G.** (2004a). *Ancient Greek Athletics*. New Haven and London: Yale University. 288 p.
- MILLER, S. G.** (2004b). *Arete: Greek sports from ancient sources*. London: University of California Press, Ltd. 236 p.
- OLIVOVÁ, V.** (1979). *Lidé a hry: Historická geneze sportu*. Praha: Olympia. 608 s.
- OLIVOVÁ, V.** (1988). *Sport a hry ve starověkém světě*. Praha: Artia. 208 s.
- OLIVOVÁ, V.** (1989). *Odvěké kouzlo sportu*. Praha: Olympia. 288 s.
- POLIAKOFF, M. B.** (1987). *Combat Sports in the Ancient World: Competition, Violence, and Culture*. New Haven & London: Yale Uni. Press. 202 p.
- POTTER, D.** (2012). *The Victor's Crown: How the Birth of the Olympics and the Rise of the Roman Games Changed Sport*. London: Quercus. 416 p.
- SÁBL, V.** (1960). *Od Olympie k Římu 1960: Z dějin olympijských her*. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství. 352 s.
- SÁBL, V.** (1968). *Hrdinové antických olympiád: Olympijské příběhy a pověsti*. Praha: Olympia. 448 s.
- TYRŠ, M.** (1968). *Hod olympický*. Praha: Olympia. 64 s.
- WALTERSE, H. B.** (1909). *Řecké umění*. Praha: Jan Laichter. 460 s.
- ZAMAROVSKÝ, V.** (2003). *Vzkříšení Olympie*. Praha: Euromedia Group – Knižní klub – Erika. 260 s.

slovníky

- **FÜRST, K. & MEISSNER, J.** (1926). *Slovník latinsko-český, slovník česko-latinský*. Praha: Kvasnička a Hampl. 736 s.
- **LEPAŘ, F.** (2008). *Nehomérovský slovník řeckočeský*. Praha: Petr Rezek. 1185 s.
- **PRACH, V.** (1998). *Řecko-český slovník*. Praha: Vyšehrad. 588 + 136 s.

πάλη

- Prométheus či Palaistra
- 3x(5x) povalení na zem (*katabletiké*)
- ne údery, kousání, škrábání, opuštění místa *agónu*
- ne kola a hmotnostní kategorie
- *perisóma*
- chvaty, 40 (*anchein, dratein, mesolabe, perisfingzein, hyposkelizein, trachelismós ...*)
- styly:
 - *orthopalé, stadaipalé* (vzpřímený styl) – 3x
 - *katopalé, kylisis, halindésis* (válivý styl)
- Sparta

„Nejmenší vážnosti se těšil ‚sicilský styl‘, neboť Sicilané si zvykli nahrazovat sílu úskoky a obratnost triky. ‚Bojovat argejsky, nikoli libyjsky,‘ se stalo příslovím pro mužnost Argejců. Právem byli hrdi na svůj způsob boje Spartané: ‚Jiní ať používají lsti,‘ stojí na náhrobním pomníku jednoho z jejich zápasníků, ‚já vítězím silou, jak se sluší na syna Lakedaimonu.‘ Přitom se však hrubá síla příliš necenila, alespoň do římských dob. Svědčí o tom verš básníka Simónida z ódy na Aristodama z Élidy, který vešel rovněž do přísloví: ‚Zvítězil ne tělem mohutným, nýbrž uměním svým.‘“

„Z cvičišť, kde zápasy běží, já velmi zmožený Plótis ležím teď v peirajské zemi, zpozdálí mořský zní šum, rychle jsem doběhl v cíl života i útrap všech – takto totiž mně Moiry upředly života nit“

(Obrázky z řeckého života, 1983, 43).

zápěstí x hlava

Detail of GP 569.

Detail of black-fig. amphora showing boxers, c. 525.

Anabastasai eis hypsos, stage III, detail of kylix of mid 6th century.

Further detail of GP 569.

Bronze group of group of wrestlers, second-first century.

vzpřímený styl

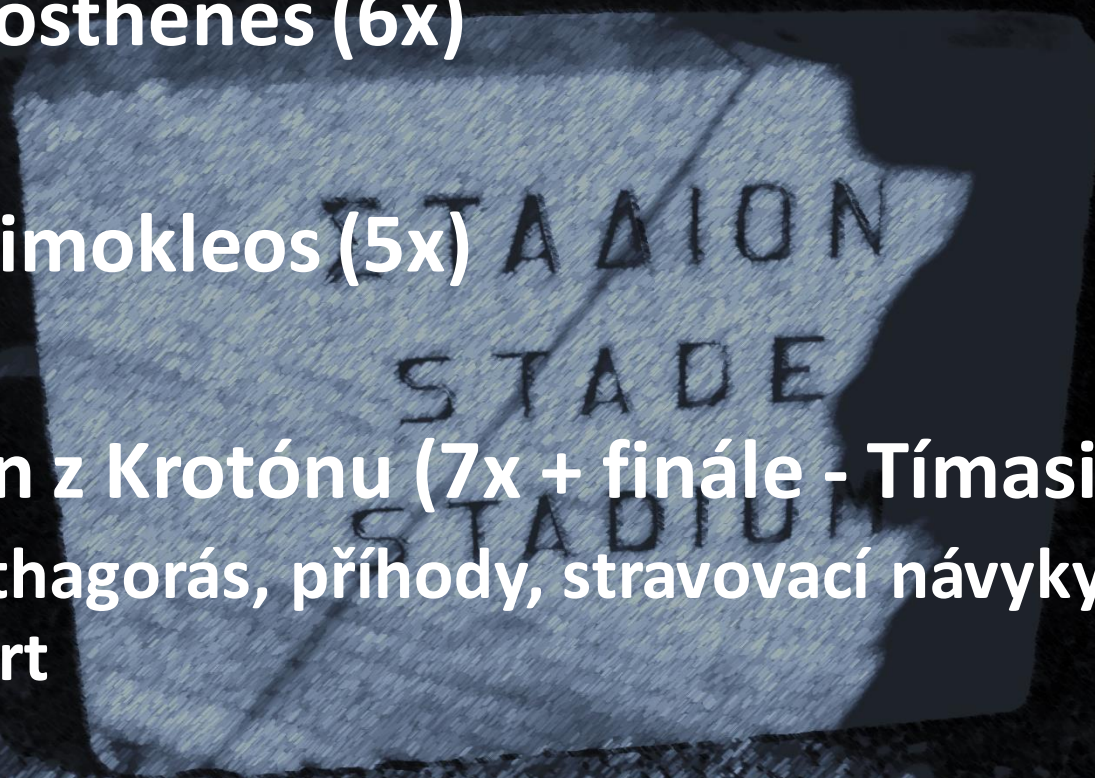
Katabletiké – co byl pád?

- **dotyk země:**
 - ramena
 - kolena
 - jakákoliv část těla

kde

- zápasnické území – *skamma*
 - písek
 - mokrý i suchý “ring”
- cvičení v *palaestře*
- *agón* na stadionu

- Eurybatos ze Sparty (1.)
- Hipposthenés (6x)
- Hetoimokleos (5x)
- Milón z Krotónu (7x + finále - Tímasitheos)
– Pýthagorás, příhody, stravovací návyky, bitva, smrt
- Chairón z Pellény (4x)
- Platón

STADION
STADE
STADIUM

TOM LOWELL

obdoba: moderní mongolský zápas

turecký olejový zápas

pankration (παγκράτιον)

- Héraklés x Théseus
- Leukarós z Akarmánie
- *pankrastés* – všesilácký zápasník
- surovost, smrt
- *hiará*
- formy:
 - *orthostaden*, či *ano* – vzpřímená forma
 - *kató* – přízemní forma.
- dovoleno vše, kromě dloubání očí, úderů na pohlavní orgány, kousání a škrábání x Olivová
- soupeř mohl být přemožen boxováním, kopáním, údery kolenem, loktem, škracením, kroucením rukou, šlapáním a skákáním na ležícího soka, chvaty ...
- mezi útoky a obrany patřil:
 - *apopnigmos*, *gastrizein*, *hyptiasmos*, *klimaktizein*
- „spojení síly lva a lstivosti lišky“

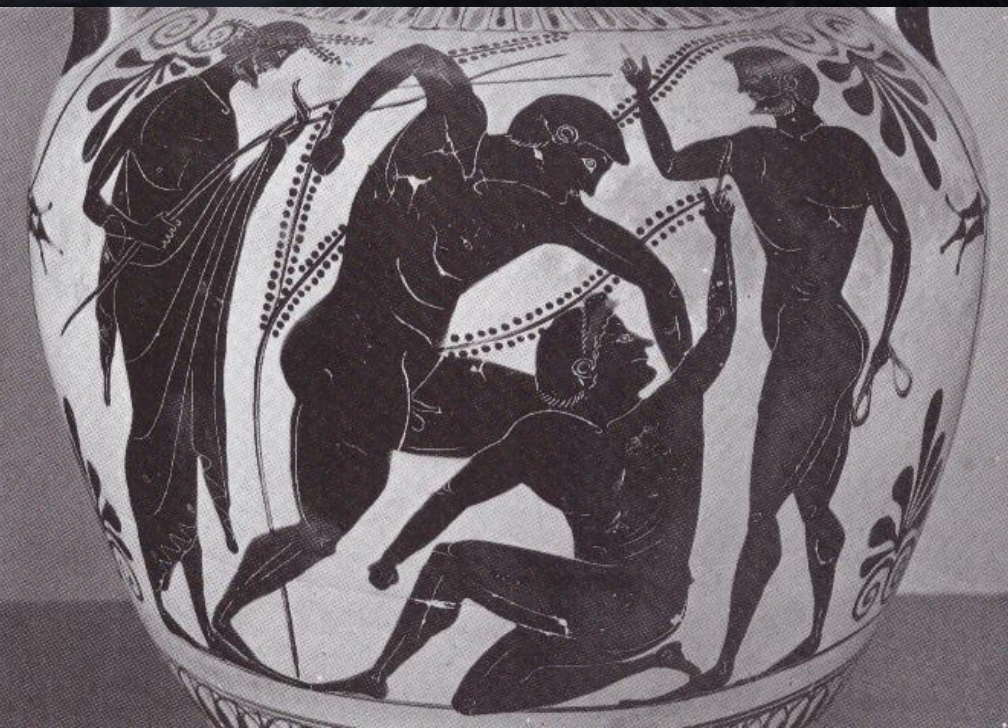
Lygdamis ze Syrakús (boje s Etrusky)

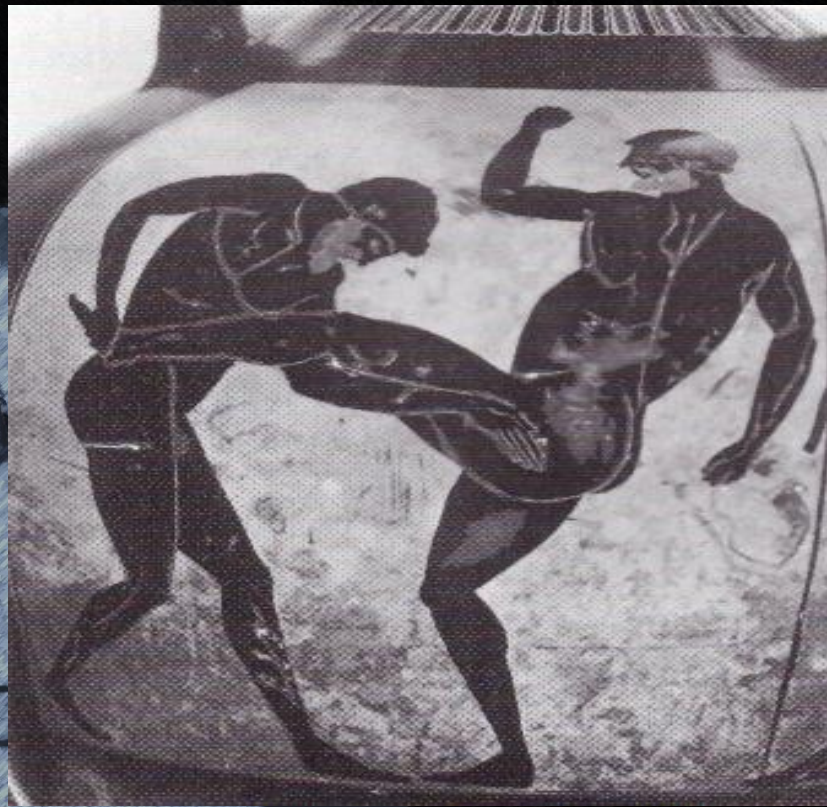
Arrhachión z Figalie (3x, Fryxiás)

**Sóstratos ze Sikyónu, „Akrochesités“, čili Lamač
prstů“ (3x)**

Stratón z Alexandrie (+ palé, 2x)

A Δ
Ε Τ Α
Τ Α Ε

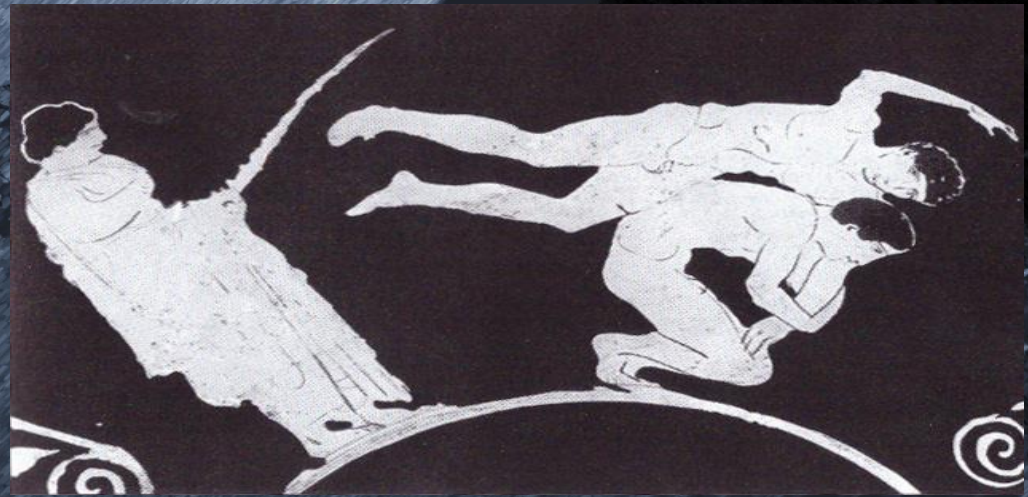

Figure 79

Detail of panathenaic amphora showing surrender of pankratiast, c. 5

